

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra primární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Rozvoj talentovaných dětí prostřednictvím hry na sopránovou flétnu
v přípravných odděleních ZUŠ**

The development of talented children through play on the soprane flute
in preparatory department in musical school

Kateřina Schulmeisterová

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Miloš Kodejška CSc.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Rozvoj talentovaných dětí prostřednictvím hry na sopránovou flétnu v přípravných odděleních ZUŠ“ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 26. 6. 2015

.....

podpis

Velice bych chtěla poděkovat doc. PaedDr. Miloši Kodejškovi CSc. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady, které mi poskytl během zpracování bakalářské práce. Také za laskavost, vstřícnost a čas, který mi věnoval.

ANOTACE

Studentka bude charakterizovat hudebně talentované děti před jejich vstupem do základní školy z hlediska dynamiky rozvoje jejich klíčových hudebních schopností. Zhodnotí současné a minulé názory na odbornou přípravu dětí předškolního věku v základních uměleckých školách v ČR. Zachytí význam uplatňování hry na zobcovou sopránovou flétnu v přípravné hudební výchově ZUŠ v souvislosti s pedagogickou reformou a její realizací v základním hudebním vzdělávání. Přiblíží úspěšné didaktické zkušenosti a podněty pedagogů pro rozvoj hudebnosti dětí v předškolním věku prostřednictvím hry na zobcovou sopránovou flétnu. Bude se zabývat různými přístupy k rozvoji hudební představivosti u dětí před a po vstupu do základní školy.

V praktické části vypracuje vlastní metodiku rozvoje hudebnosti pomocí hry na flétnu, ověří ji ve svém výzkumu a uvede metodické náměty pro hudební praxi.

KLÍČOVÁ SLOVA

zobcová sopránová flétna, předškolní věk, hudební nástroj, dýchání, hudebnost, metodika

ANNOTATION

The student will describe musically talented children before they enter primary in terms of dynamics of development of their key musical abilities. Evaluate current and past views on the training of pre-school children in musical school in Czech republic. Captures the importance of applying for recorder soprano flute in preparatory music school music education in the context of educational experience and suggestions of teachers for the development of musicality pre-school children through play on soprano recorder flute. Will explore different approaches to the development of musical imagination in children before and after entry into primary school.

In the practical part of the prepare own development methodology using the musicality of playing the flute, verify it in your research and give methodological suggestions for music practice.

KEYWORDS

soprano flute, preschool age, instrument, breathing, musicalness, methodology

OBSAH

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Charakteristika dítěte předškolního věku	9
1.1. Tělesný vývoj	9
1.2. Psychický vývoj	9
2 Hudební schopnosti	11
2.1. Hudebně sluchové schopnosti	11
2.2. Schopnosti auditivně motorické	11
2.3. Rytmičké cítění.....	12
2.4. Tonální cítění.....	13
2.5. Emocionální reakce na hudbu	13
2.6. Hudební paměť.....	13
2.7. Hudební představivost.....	15
2.8. Hudební myšlení	16
2.9. Hudebně tvořivé schopnosti	16
2.10. Asociační představivost.....	17
3 Hudební nadání a talent	18
3.1. Druhy hudebního nadání a talentu	18
3.2. Dědičnost hudebního nadání a talentu	19
4 Osnovy versus Rámcově vzdělávací program pro základní umělecké vzdělání	20
4.1. Osnovy	20
4.1.1 Obsah osnov.....	20
4.2. Rámcově vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání.....	21
4.2.1 Základní umělecká škola a její organizace přípravného studia	22
4.3. Mé srovnání Osnov a RVP	23
5 Komparace publikací flétnových škol vhodná pro děti předškolního věku	25
5.1. Kvapilovi, Jan a Eva.....	25
5.2. Žilka, Václav.	26
5.3. Další didaktické materiály pro hru na zobcovou sopránovou flétnu.....	28
6 Základní metodické dovednosti hry na zobcovou sopránovou flétnu	29
II. PRAKTICKÁ ČÁST	32
7 Výzkum	32
7.1. Cíle výzkumu	32
7.2. Hypotézy	32
7.3. Metodika a organizace výzkumu.....	32
7.3.1 Experiment.....	33
7.3.2 Pozorování	38

7.4.	Výsledky výzkumu.....	38
7.4.1	Výsledky experimentu a pozorování	38
7.5.	Ověření správnosti hypotéz.....	40
8	Metodika pro děti v předškolním věku „Učíme se na flétničku“	41
9	Metodické závěry do praxe.....	65
Závěr	67
Seznam použitých informačních zdrojů	68
Obrázky a říkanky z internetových zdrojů	70

Úvod

„Hudba je těsnopis emocí. Emoce, které lze popsat tak nesnadno, jsou přímo sdělovány člověku v hudbě a v tom je její síla a význam.“ Lev Nikolajevič Tolstoj

Učitel by měl být průvodcem, který dětem předává své zkušenosti a prostřednictvím své lásky k hudbě a nadšení pro toto povolání by je měl naučit hudbě naslouchat, ukázat jim, že je plná emocí, krásy, prožitku a směřovat je správným směrem.

Volba tématu bakalářské práce souvisela se skutečností, že mě láska k hudbě provází celý život. Být vychovávána v rodině, kde se vážná hudba poslouchá každý den, zanechá v člověku potřebu tento fakt dále rozvíjet nejen teoreticky, ale i prakticky.

Zobcová sopránová flétna je finančně nejméně náročný dechový nástroj, a proto je velmi vhodný pro děti předškolního věku. Pro mnohé rodiče je tento nástroj brán jako doporučený prostředek pro zlepšení zdraví dětí, které mají potíže s astmatem či jiným respiračním onemocněním. Ve skutečnosti, pokud se tento hudební nástroj bere vážně a děti u hry na zobcovou sopránovou flétnu vydrží, tak je pokročilá hra náročná a vyžaduje důslednou přípravu, stejně jako jiné dechové nástroje.

V teoretické části bakalářské práce se zabývám charakteristikou dítěte v předškolním věku. Dále se zaměřuji na hudební schopnosti, které jsou při hře na zobcovou flétnu velmi důležité. Vysvětlím, jaké jsou druhy hudebního nadání. Část bakalářské práce věnuji srovnáním RVP pro ZUV s bývalými osnovami. Poté se zabývám tím, jaké jsou učebnice hry na zobcovou sopránovou flétnu na českém trhu, a dle určitých kritérií je zhodnotím.

V praktické části ověřím navrženou metodiku hry na zobcovou flétnu. Při výuce je nejdůležitější přístup k dítěti, jeho motivace a neméně důležitá je hra nápodobou. Noty jsou pojmenovány podle jmen a hudební pojmy jsou vysvětleny krátkou pohádkou. Metodika by měla být každému dítěti doplňována materiálem, který ho bude motivovat a bude schopno naše požadavky splnit.

V této části jsem si také ověřila účinnost metodiky. Ověřila jsem si své hypotézy a na konci bakalářské práci dala náměty učitelům do praxe.

Svou bakalářskou prací chci naznačit, že hudební nadání je dar, se kterým je třeba jako s darem nakládat. Je důležité ho od počátku optimálně rozvíjet a respektovat osobnostní

vývoj, úroveň psychických schopností a vnímání v daném věku. Vždy je ale důležité dbát na zachování radosti z muzicírování, kterou je možné zaznamenat již od předškolního věku. Rozvoj nadání je podle mě bohatstvím celé společnosti. V oblasti hudebního nadání chci představit, jak je možné dosáhnout kvalitních výsledků u předškolních dětí ve hře na zobcovou sopránovou flétnu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní věk je pro děti velmi důležitým obdobím. Děti se rozvíjí po fyzické a psychické stránce. V širokém slova smyslu označuje (Langmeier, Krejčířová 2006, s. 87), předškolní věk za celé období od narození až po vstup do základní školy. V užším slova smyslu popisuje (Vágnerová 2012, s. 177) předškolní věk jako období, které trvá od 3 let a končí vstupem dětí do školní povinné docházky. Tento věk je charakteristický rychlým vývojem jak tělesné, tak i duševní stránky.

1.1. Tělesný vývoj

Dětem v předškolním věku se zpomaluje růst kostry a kosti ještě nejsou plně osifikovány. Už od pěti let mají stejné zakřivení páteře, jako budou mít v dospělosti. Svalstvo se začíná formovat, až když jsou připravené na školu, přibližně okolo šestého roku. Pro předškolní děti je typické, že na konci tohoto období jim začínají vypadávat mléčné zuby.

V šesti letech má mozek asi 90% své konečné hmotnosti a jeho elektrická aktivita se blíží aktivitě dospělého člověka (Řičan 2005, s. 174). Pro předškolní věk okolo tří let jsou charakteristické malé, rychlé nádechy a rychlejší tlukot srdce. Okolo čtyř let se plicní kapacita zvětšuje, tlukot srdce se začíná zpomalovat a děti jsou schopny hlubokých nádechů a výdechů, které jsou pro hru na flétnu potřebné.

Děti v předškolním věku vyrostou každý rok přibližně o 5 – 7,5 cm a přibudou na váze průměrně o 2 - 3 kg. Před nástupem do školy mají přibližně 20 – 23 kg a měří 115 – 117 cm. Dívky jsou o trochu menší než chlapci (Allen, Marotz, 2000 s. 130).

1.2. Psychický vývoj

Emoční prožívání dětí v předškolním věku je stabilnější a oproti batolecímu věku vyrovnanější (Vágnerová 2012, s. 218). Přesto se jeho nálady velmi rychle mění. Po vzteku přichází radost, pláč střídá smích. Na jeho vyzrálost v emočním prožívání má vliv větší zralost centrální nervové soustavy.

Děti jsou v tomto období hodně egocentrické, to znamená, že na názoru jiných jim moc nezáleží. Myslí si, že mají pravdu jen ony. Nechápu, že by měly posuzovat určitou věc

z více hledisek. Dalším typickým znakem je prezentizmus, ten se vyznačuje tím, že žijí jen v přítomnosti a nemají žádný vztah k minulosti nebo budoucnosti. Toto myšlení by mělo na konci docházky do mateřské školy postupně odeznívat. Měly by znát pojmy včera, dnes a zítra a chápat je. V předškolním věku se zpracovávají myšlenky zcela odlišně, než u dospělého člověka. Je pro něj charakteristické takzvané magické myšlení. Děti si v tomto období pomáhají různými pohádkami a to, co nedokážou vysvětlit, tak tomu přiřkládají vyšší moc. Například: „ Když budu zlobit, tak mě čert odnese do pekla“. Toto myšlení přetrvává do začátku školní docházky.

Motivace je spojována s emočním prožitkem dětí. Předškoláka lze nejefektivněji motivovat novými podněty ve hře s jeho vrstevníky (Mertin, Gillernová 2010, s. 17).

Aby děti psychicky nestrádaly, je pro ně velmi důležitá primární i sekundární socializace. S primární socializací se setkávají už od narození. Rodiče jsou pro ně velmi důležitou emoční autoritou. Pro některé děti, které jsou emočně méně vyspělé, může být přechod od primární k sekundární socializaci velmi těžký. Začínají se dostávat do kontaktu s větším množstvím lidí mimo rodinu a v souvislosti s tím získávají nové role (Vágnerová 2010, s. 279). Například v mateřské škole se učí nejen rolím podřízeným (k učitelkám, školnicím), ale i rolím souřadným (k vrstevníkům). Díky sekundární socializaci se rozvíjí jejich individualita a adaptují se v novém prostředí. Pro takové děti bude přechod do základní školy mnohem snazší.

V předškolním věku dochází ke zlepšování všech druhů vnímání a také ke zlepšování jemné i hrubé motoriky. Proto je velmi vhodné začít děti vzdělávat v hudební oblasti. Za nejjednodušší nástroj se považuje zobcová flétna. Pro děti se dělá i speciální menší zobcová flétna, kde se používá pouze levá ruka.

2 Hudební schopnosti

Hudební schopnosti řadíme mezi nejdůležitější složky hudebního nadání. (Kodejška, Váňová 1989, s. 14). Hudební schopnosti jsou potřebné k vykonávání jakékoliv hudební činnosti. Zjišťuje se pomocí různých dovedností. Nejtypičtějším rozvojem v mateřských školách bývá zpěv, tanec a hra na Orffovy nástroje.

Charakteristikou hudebních schopností dětí v předškolním věku se v České republice zabývá více autorů. Já budu ve své práci vycházet hlavně ze tří autorů. Miloše Kodejšky, Hany Váňové a Františka Sedláka.

Pojetí hudebních schopností dle Kodejšky: „ *Hudební schopnosti považujeme za psychické struktury a vlastnosti jedince, které mu umožňují kontakty s hudbou, její vnímání a prožívání a všestrannou hudební aktivitu.* “ (Kodejška, Váňová 1989, s. 14)

Mezi hudební schopnosti patří podle Kodejšky: Hudebně sluchové schopnosti, schopnosti auditivně motorické, rytmické cítění, tonální cítění, emociální reakce na hudbu, hudební paměť, hudební představivost a hudebně tvořivé schopnosti (Kodejška, Váňová 1989, s. 3)

2.1. Hudebně sluchové schopnosti

K základním hudebním schopnostem se řadí hudební sluch. Ten se dále rozděluje na citlivost pro hlasitost, citlivost pro barvu tónů a citlivost pro rozlišování výšky tónů (Kodejška, Váňová 1989, s. 3)

Hudebně sluchové schopnosti „*umožňují člověku orientovat se v tónovém prostoru a dovolují mu identifikovat a psychicky zpracovávat akustické veličiny a postihovat jejich vzájemné vztahy: výškové, dynamické, časové a barevné.*“ (Váňová, Sedláček 2013, s. 113)

U předškolních dětí jsou hudebně sluchové schopnosti na velmi odlišné úrovni. Dle mého názoru jsou na tom mnohem lépe ty děti, které se aktivně zabývají hudebními činnostmi a navštěvují například hudební, či taneční obor (kroužek).

2.2. Schopnosti auditivně motorické

Tato schopnost je nepostradatelná při pěveckých, instrumentálních i pohybových činnostech dětí v předškolním věku. Jde o určitou koordinaci tělesných orgánů s výše

uvedenými činnostmi. Například koordinace hlasivek při zpěvu, či pohyb nohou a rukou při tanci. Významnou funkcí při této hudební schopnosti je sluch a zrak. Díky jím si děti utvářejí představy.

Tato schopnost souvisí i s dalšími hudebními schopnostmi. Dle Kodejšky, hlavně s hudební představivostí, pamětí a analyticko syntetickými schopnostmi. (Kodejška, Váňová 1989, s. 28)

Děti v mateřské škole rozvíjí auditivně motorické schopnosti především při pěveckých činnostech, například zpěvu doprovázeného Orffovými nástroji, dále poslechovou činností, instrumentální činností a hudebně pohybovou činností. Všechny tyto činnosti v mateřské škole zkvalitňují hudebnost a auditivně motorické schopnosti. Děje se tak za předpokladu, že jsou založeny na poslechových činnostech.

2.3. Rytmické cítění

Lidé často zaměňují pojmy rytmické cítění a rytmus. Rytmické cítění neboli smysl pro rytmus je hudební schopnost. Oproti tomu rytmus je výrazovým prostředkem a řadí se mezi teoretickou kategorii (Váňová, Sedláček 2013, s. 135)

„ Rytmické cítění je základní a fylogeneticky nejstarší hudební schopnost, která se rozvíjí z vrozeného pohybového instinktu a souvisí s psychomotorickými vlastnostmi dítěte.“ (Kodejška, Váňová 1989, s. 31)

Rytmus vymezuje Sedlák (1986, s. 48) jako: *univerzální pojem označující různé druhy pohybu, které organizuje v časové posloupnosti*“. Tento pojem má v sobě obsaženy i tyto složky: puls, metrum, tempo a časové členění tónů.

Děti v mateřské škole rytmičké cítění rozvíjejí u mnoha činností. Nejmenší děti začínají například hrou na tělo, čím jsou starší, tím se obtížnost zvyšuje. V pěti letech už by měly hrát na Orffův instrumentář.

Rytmičké cítění je obsaženo ve všech hudebních činnostech a jeho uplatnění souvisí se zráním centrální nervové soustavy. (Kodejška, Váňová 1989, s. 37)

2.4. Tonální cítění

Jednou z dalších hudebních schopností je tonální cítění. To se rozvíjí u všech hudebních činností, ale nejvíce ho uplatňujeme při zpěvu.

Tonální cítění je potřebné k tomu, abychom vnímali melodii a zároveň emociálně prožívali jednotlivé tóny a rozdíly mezi nimi. V evropské tonalitě se považují za ukončené tóny 1., 3., a 5. tón. Ty v nás vyvolávají určitý pocit ukončenosti. Oproti tomu melodie ukončená na vedlejších stupních v nás vyvolává pocit neukončenosti. Dle výsledků měření Kodejšky (1989, s. 42), děti v předškolním věku mají problém se zakončením melodie na tónice. Snáze se jim určuje zakončenost na 6. stupni, než na stupni třetím.

2.5. Emocionální reakce na hudbu

Důležitou složkou hudebních schopností je emocionální reakce na hudbu. Dítě v předškolním věku je hodně emocionálně založené. Vnímání hudby je u něj spojené se senzomotorickou činností – spojení hudby a pohybových činností. Dítě v tomto věku utíká do světa fantazie a realita je pro něj pomíjivé slovo. Různá hudba bude vyvolávat v dítěti různé emocionální reakce. Například emocionální reakce na skladbu Flight of the Bumblebee – Rimsky-Korsakov bude jiná než na Vltavu od Bedřicha Smetany.

U předškolních dětí mohou být některé reakce nepřiměřené. Například se bojí hlubokých a hlasitých zvuků bubnů. Oproti tomu harfa či hoboj jim budou navozovat libé pocity.

Emocionální reakce se u dětí může i násobit, pokud učitel vede děti k propojování esteticko výchovných činností. Například po naučení písničky Běží liška k Táboru si děti nakreslí lišku a dále si budou povídat o zvířatech v lese. Je velmi důležité integrovat hudební výchovu i do jiných činností.

Emocionální reakce na hudbu vyvolávají změny ve strukturální, charakterové i dynamické sféře osobnosti člověka. (Kodejška, Váňová 1989, s. 46)

V dnešní době se u nás rozmohla muzikoterapie jako léčebná metoda prostřednictvím hudby. Doporučuje se jak dětem, tak i dospělým.

2.6. Hudební paměť

Hudební paměť je hudebními odborníky považována za velmi významnou hudební

schopnost, protože stojí na prahu vzniku hudebních zkušeností. Kvalita hudební paměti je podmíněna rozumovými schopnostmi jedince.

Vývoj paměti u dítěte v předškolním věku závisí především na zrání příslušných mozkových struktur i na možnosti tyto předpoklady dále rozvíjet (Vágnerová 2012, s. 202). Paměť je velmi úzce spojená s učením. Máme dva základní typy paměti. Paměť krátkodobou a dlouhodobou. Oba typy paměti děti každodenně uplatňují. Krátkodobá paměť trvá od desítek vteřin až po několik minut. Za tento čas si děti dokážou zapamatovat krátkou básničku a díky opakování se jim dostane do paměti dlouhodobé. Ta může uchovávat informace po delší dobu, někdy i na celý život (Vágnerová 2004, s. 64). Paměť je velmi důležitá i pro děti, které se učí na zobcovou flétnu. Potřebují jí na zapamatování not a správných hmatů. U menších dětí se to učí pomocí asociací.

V procesech hudební paměti se propojují tři druhy operací:

- Vstup, nebo-li příjem hudby a její následné vnitřní zpracování – hodnota zapamatování hudby záleží na způsobu a soustředěnosti hudebního vnímání.
- Zapamatování hudby – důležitou funkcí v hudební paměti je podržení a uchování vnímaných informací v paměti.
- Výstup, nebo-li vybavování a prožívání hudebního obsahu a následná reprodukce. Vybavování může být buď spontánní, nebo vyvolané například dotazem učitele. (Sedlák, Váňová 2013, s. 162)

Hodnota zapamatování je závislá nejen na výše zmíněných operacích, ale i na řadě dalších faktorů.

- Vnímající subjekt – hudební dílo si můžeme zapamatovat dvěma způsoby. Buď spontánně, nebo záměrně. Důležitý je nejen aktuální rozumový, ale i citový vztah k subjektu. U dětí to může vyvolat libé i nelibé pocity, a tím je průběh zapamatování subjektu ovlivněn.
- Výstavba a charakter hudebního díla – zde je důležité, aby učitel přiměřeným způsobem zaměřil dětskou pozornost na některé hudebně výrazové prostředky, prostřednictvím nichž je skladba vytvořena. U předškolních dětí je nepostradatelná

motivace, která mnohdy předčí i jejich osobní pocity.

- Učení – má hlavní význam v procesu zapamatování. Velký význam v tomto procesu pokládáme především porozumění dílu. To následně vede k jeho dlouhodobému nebo trvalému zapamatování.

V procesu učení se prolínají tři druhy paměti.

- Krátkodobá paměť – k té dochází ihned po vnímání úryvku, pomáhá dítěti si na krátkou dobu osvojit určitou část hudebního úryvku. U tříletých dětí je tato paměť omezena na několika tónovou melodii. Proto se i doporučuje při hudební výchově využívat především ku-ku intervaly. Ale i tato paměť má pro tak malé děti velký význam, protože je podmínkou pro operativní a dlouhodobou paměť.
- Operativní paměť – souvisí s rozvojem hudebního vnímání i intelektuálních procesů. Je vázána na další hudební schopnosti především na hudební představivost. Tato paměť působí déle než paměť krátkodobá.
- Dlouhodobá paměť – k vytvoření dlouhodobé paměti dochází při zapojení sluchového, motorického a zrakového analyzátoru. Na dlouhodobou paměť navazují předcházející hudební zážitky a zkušenosti. (Kodejška, Váňová 1989, s. 51-52)

2.7. Hudební představivost

Většina autorů, kteří se zabývají touto problematikou považují hudební představivost za jednu z hlavních hudebních schopností, která se buduje v předškolním věku na hudební paměti.

„ Umožňuje registrovat, úmyslně vyvolávat i přepracovávat ve vědomí hudební zážitky“
(Kodejška, Váňová 1989, s. 53)

Zjednodušeně můžeme tuto schopnost označit za „vnitřní sluch“, tj. možnost vnitřně slyšet melodii bez zvukového záznamu pouze s pomocí notového záznamu. (Sedlák, Váňová 2013, s. 174)

K rozvoji hudební představivosti u předškolních dětí dochází, když je do hudební činnosti

zapojen větší počet smyslových funkcí. Největší význam má sluch, který je spojen s hudebním vnímáním. Na sluch navazuje zrak, který potřebují k přenosu notového záznamu z papíru do hudebních představ. Kvalita hudební představivosti je také ovlivněna motorickou činností.

2.8. Hudební myšlení

Mezi hudební schopnosti zahrnuje František Sedlák také hudební myšlení. Hudební myšlení navazuje na hudební představivost a má vyzdvihnout právě to, co nejde popsat jen smyslovými schopnostmi a operacemi s představami. Hudební myšlení má vysvětlovat věci abstrakcí a logickou cestou. (Sedlák, Váňová 2013 s. 182)

Tento typ myšlení je podmíněn myšlenkovými operacemi. Základní operací je analýza a syntéza. V hudebním myšlení se tyto dva druhy operací prolínají. Mezi další procesy myšlení patří: rozlišování, srovnávání, abstrakce a generalizace. Výsledkem hudebně myšlenkových procesů jsou hudební pojmy. Pro hudebně gramotného člověka je hudební pojem vždy spjat s představou hrající hudby. (Sedlák, Váňová 2013 s. 187-188)

2.9. Hudebně tvořivé schopnosti

Hudebně tvořivé schopnosti patří mezi nejméně prozkoumané hudební schopnosti. Psychologický výzkum v této oblasti je metodicky obtížný a je teprve v začátcích. Je to hlavně z toho důvodu, že proces probíhá vnitřně v psychice jedince a jeho průběh je obtížný, jak pro prozkoumání, tak analýzu. Existence hudebně tvořivých schopností se u dětí předškolního věku usuzuje podle změn chování. Například uzavřenost, přecitlivělost a snížená vnímavost. (Kodejška, Váňová 1989, s. 57)

Abychom tyto schopnosti rozvíjeli u dětí předškolního věku, je velmi důležité je podněcovat a vytvářet jim motivující prostředí. Každá tvořivá činnost potřebuje dvě složky, rozum a fantazii. (Sedlák, Váňová 2013, s. 198)

Za hudební tvořivost považujeme hlavně vlastní hudební reprodukci. Hodně autorů zabývajících se touto problematikou zdůrazňují, že právě princip novosti a originality je hlavní kritérium pro tvořivost. (Kodejška, Váňová 1989, s. 59)

V předškolním věku je tvořivost na elementární úrovni, ale děti k ní přistupují velmi spontánně, neboť vychází z jejich přirozené touhy projevit se. Zasahuje celou osobnost

dítěte a dodává mu odvalu k experimentování, sebedůvěře a podporuje tím i samostatnost. (Kodejška, 2002 s. 29)

Odborníci se domnívají, že pokud děti dlouhodobě uplatňují hudební tvořivé činnosti, které jsou založeny na jejich spontánnosti a fantazii, tak se po určité době stanou trvalým osobnostním rysem. (Kodejška, 2002 s. 29)

Mezi nejznámější světové představitele, kteří se zabývali hudebně tvořivými schopnostmi dětí předškolního věku, patří Carl Orff a Zoltán Kodály.

Carl Orff byl německý skladatel a pedagog, který se zabýval hudebně tvořivými schopnostmi u předškolních dětí. Využíval pro svou pedagogickou práci soubor dětských rytmických a melodických nástrojů. Zoltán Kodály byl maďarský pedagog, který tvrdil, že se tvořivost může rozvíjet solmizací, fonogestikou a rytmickými slabikami (Kodejška 2002, s. 27).

Metodikou C. Orffa se v minulém století zabývala celá řada českých a slovenských pedagogů. Do školského systému se výrazněji dostala počátkem 70. let minulého století, kdy se o českou adaptaci Orffova hudebně výchovného systému zasloužili především Petr Eben, Ilja Hurník, Vladimír Poš a Božena Viskupová.

2.10. Asociační představivost

Asociační představivost má u dětí v předškolním věku nezastupitelnou roli. Při hře na flétnu si děti za pomoci dostupných materiálů lépe představí pohyb a délku not, či melodie. V dnešní době je na českém trhu několik pomocných materiálů, které to dětem pomáhají pochopit. Velmi pěkně je tato představivost podporována ve Flautoškole 1 od manželů Kvapilových, kde mají děti například podle obrázků, neboli názorných konkrét, zahrát flétnové počasí (blesk, kroupy, mlhu či mrholení).

Rozvoj asociačních představ bychom měli rozvíjet při každé hudební činnosti. V praxi to uplatňujeme různými přirovnáními. Například zahrajeme na flétnu velmi vysoký tón (jako skřivánek) a potom velmi hluboký (jako medvěd). Děti si mohou asociovat i jiné věci, například vysoký tón může být vysoký komín nebo ve výšce letící letadlo a velmi hluboký tón může být hluboká díra nebo podzemní chodba.

Na konci předškolního věku dochází k posunu od názorných konkrét k těm nenázorným. V hudební oblasti to je posun od obrázků k notám. Děti by se k tomuto posunu neměly nutit, pro správný vývoj je důležité, aby to dělaly přirozeně. V metodice se to budu snažit dětem přiblížit pomocí jmen.

3 Hudební nadání a talent

Z hudebního pohledu využijeme charakteristiku talentu podle Fr. Sedláka, který ho charakterizuje jako „*rozvinutý projev hudebního nadání.*“ (Sedlák, Váňová 2013, s. 100)

Pro osvětlení této problematiky využijeme i vyhlášku MŠMT č. 73/2005 Sb. „*o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*“ se nadané dítě definuje takto: „*jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech*“. (Sbírka zákonů, 2015, s. 507)

Podle Gaussovy křivky nadané děti tvoří okolo 2 – 3% populace. Odborníci se však shodují na tom, že 20 – 25 % dětí je schopno vyniknout v některých oblastech činností, kdyby k tomu měly ideální podmínky. (Sedlák, Váňová 2013, s. 99)

3.1. Druhy hudebního nadání a talentu

Hudební nadání a talent se projevují a dále rozvíjejí v konkrétním hudebním výkonu. Je velmi časté, že u jednoho jedince se vyskytují různé druhy nadání, nebo naopak je jeden druh výrazný. Jednotlivé druhy hudebního nadání a talentu se dají takto rozdělit:

- Interpretáční – v populaci je oproti ostatním druhům nejvíce zastoupen. Jsou zde zahrnuty pěvecké a instrumentální výkony. Člověk s tímto nadáním musí být vybaven citlivostí pro hudební výraz a musí mít rozvinuté zejména senzomotorické schopnosti.
- Dirigentský – tento druh nadání slučuje celý soubor velmi rozvinutých hudebních schopností, jako jsou hudební sluch, představivost a paměť s dalšími hudebně motorickými schopnostmi.
- Skladatelský (kompoziční) – je nejvýše oceňovaný druh nadání. Člověk s tímto

talentem musí mít velmi rozvinuté všechny druhy hudebních schopností, které jsou doplňovány teoretickými znalostmi.

- Teoretické – člověk s tímto druhem nadání musí mít vysoký stupeň obecné inteligence a velký přehled teoretických vědomostí. (Sedlák, Váňová 2013 s. 102)

3.2. Dědičnost hudebního nadání a talentu

Je vědecky dokázáno, že pokud jsou hudebně nadaní rodiče či prarodiče, tak je pravděpodobnější, že se tyto vlastnosti objeví i u jejich dětí (či vnuků, vnuček). (Sedlák, Váňová 2013, s. 105)

I přesto, že se většina autorů, která se zabývala touto problematikou, spíše přiklání k dědičnosti, jsou tu i další velké neznámé. Pro příklad bych uvedla hudebně nadané děti, které neměly talentované předky. Celkově bych shrnula, že nadání může být do větší míry přenášeno z generace na generaci, ale do jisté míry děti ovlivňuje podnětné a aktivizující hudební prostředí a jejich vlastní aktivita. Není pravidlem, že velmi hudebně nadaným lidem se narodí děti se stejnou kvalitou nadání.

Psychologové se shodují, že hudební nadání se projevuje již v předškolním věku. Proto je také nutné takové děti včas podchytit a cíleně rozvíjet cit pro hudbu, rytmus a další hudební schopnosti s pomocí odborníků.

4 Osnovy versus Rámcově vzdělávací program pro základní umělecké vzdělání

V současné době se nacházíme v období pedagogické reformy. Přecházel se z osnov do Rámcově vzdělávacích programů. Pro základní umělecké školy se rámcově vzdělávací program schválil 31. 8. 2010 a následně se podle něj vypracoval školní vzdělávací program, který nabyl účinnosti 1. 9. 2012.

4.1. Osnovy

Před RVP byly v základních uměleckých školách tzv. osnovy. Hudební obor měl mimo jiné vypracované „Učební osnovy hry na dechové a bicí nástroje pro přípravné studium a I. stupeň základního studia na lidových školách umění“. Osnovy vypracovával Výzkumný ústav pedagogický v Praze a schvalovalo to ministerstvo školství České socialistické republiky. Nabyly účinnosti od 1. 9. 1980.

4.1.1 Obsah osnov

Na začátku učebních osnov se nachází charakteristika hudebního oboru. Kde se píše o přípravné hudební výchově, že je potřeba u žáků hravým způsobem upevnit zájem pro další studium. Dokument pojednává o problematice hudebního vzdělávání u nadaných dětí:

„Nadání k nástrojové hře, resp. zpěvu se skládá z řady složek od přirozených fyzických dispozic přes schopnost pohotově číst notový zápis, míru fantazie i odvahy projevit své cítění až po hudební představivost, paměť apod.“ (Státní pedagogické nakladatelství Praha 1987, s. 2)

Osnovy pojednávají o obsahové náplni výuky hry na zobcovou flétnu, příčnou flétnu, hoboj, klarinet, fagot, lesní roh, trubku, pozoun, tubu a bicí nástroje. Obsah učebních osnov na zobcovou flétnu se skládá z charakteristiky a pojetí předmětu pojmenovává metody a formy práce, výchovně vzdělávací cíle a specifikuje konkrétní rozpis skladeb, kterým byl učitel vázán v tématickém a časovém programu jednotlivých žáků LŠU.

V charakteristice a pojetí předmětu je zdůrazněno, že je zobcová flétna vhodná pro elementární nástrojové vyučování dětí, které se naučí správně dýchat a frázovat, zakrývat dírky a nasazovat tón jazykem. Dále je zde zmíněno, že pokud je dítě správně

usměrňováno, tak je to výborný přípravný nástroj i pro nástroje žesťové. Doporučený věk pro vyučování je 5 – 6 let. Osnovy i učební plány s předškolními dětmi počítají. (Státní pedagogické nakladatelství Praha 1987, s. 10)

Metody práce byly jasně stanoveny. Učitel se měl snažit probouzet a udržovat v dítěti zájem o hudbu a to především tím, že často předehrává nebo zve starší žáky. Hlavní pozornost měl věnovat rozvoji hudebních schopností. Měl naučit žáka, jak má cvičit a neustále při plnění činnosti kontrolovat a zdokonalovat jej ve hře na zobcovou flétnu. V Přípravném studiu se v prvním pololetí kladl důraz na rozvíjení hudebních schopností, kdy děti ve větším počtu docházely na PHV (přípravnou hudební výchovu). Hra na flétnu se v přípravném studiu zařazovala až v druhém pololetí. Žáci se rozdělovali do skupinek po třech a společně se připravovaly ke hře na nástroj.

Celkově by se dalo konstatovat, že cílem přípravného studia bylo podle osnov rozvíjet základní hudební schopnosti jako je smysl pro metrum, rytmus apod. Učitel měl žáka naučit správnému žeberně bránicovitému dýchání a rovněž se snažil vést dítě k pravidelnému dennímu cvičení. Děti se v tomto přípravném studiu naučily správně držet nástroj. Za celý rok by se podle učebních osnov ideálně měly naučit tóny $d_1 - d_2$ a zvládnout různé jednoduché rytmy s použitím not celých, půlových a čtvrt'ových včetně pomlk celých, půlových a čtvrt'ových. V uvedené době osnovy doporučovaly učitelům využívat metodických publikací L. Daniela a dále L. Lackner: Spievejte s námi a další lidové české a slovenské písně. (Státní pedagogické nakladatelství Praha 1987, s. 12).

4.2. Rámcově vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání

Roku 2010 byl vydán současně platný kurikulární dokument Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání. Program stanovuje pravidla pro tvorbu školního vzdělávacího programu, který musel vzniknout do 1. 9. 2012, kdy nabyl účinnosti.

Rámcově vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání má celkem 63 stran, na kterých je uvedeno vše potřebné pro vytvoření školního vzdělávacího plánu pro všechny obory vyučované na základních uměleckých školách.

Velmi důležitou součástí pro základní umělecké vzdělávání jsou tyto cíle:

- *utvářet a rozvíjet klíčové kompetence žáků, kultivovat tím jejich osobnost*

po stránce umělecké a motivovat je k celoživotnímu učení

- *poskytnout žákům základy vzdělání ve zvoleném uměleckém oboru s ohledem na jejich potřeby a možnosti*
- *přípravit žáky po odborné stránce pro vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách uměleckého nebo pedagogického zaměření a na konzervatořích, případně pro studium na vysokých školách s uměleckým nebo pedagogickým zaměřením*
- *motivovat žáky k učení a spolupráci vytvořením příznivého sociálního, emocionálního a pracovního klimatu (Rámcově vzdělávací program 2010, s. 13)*

Naplnování těchto klíčových kompetencí je důležité pro rozvoj schopností žáků tvořit, vnímat a interpretovat umělecké dílo (Rámcově vzdělávací program 2010, s. 14). Pokud si žák tyto kompetence osvojí, umožní mu to vytvořit si pozitivní vztah nejen k umění a kultuře, ale také k ostatním lidem a k sobě. Je důležité říci, že utváření i rozvíjení klíčových kompetencí je celoživotní proces a podstatou základního uměleckého vzdělávání je vybavit žáka těmito kompetencemi do jeho možného maxima.

Dále je kurikulární dokument rozdělen na části podle uměleckých oborů. Každá část obsahuje charakteristiku daného oboru, očekávané výstupy, vzdělávací obsah, rámcový učební plán a podmínky vzdělávání. Vše je napsáno velmi stručně a obecně. Je to kvůli tomu, že si na tomto základě každá škola vytvoří svůj vlastní školní vzdělávací program a dále pro každý předmět svůj vlastní učební plán. Metody a formy práce si tedy volí každá škola, respektive každý učitel oboru sám. Musí však dodržovat pravidla a kritéria daná Rámcovým vzdělávacím programem pro základní umělecké vzdělávání a naplňovat očekávané výstupy žáků.

4.2.1 Základní umělecká škola a její organizace přípravného studia

Všechny základní umělecké školy jsou školy výběrové. Ke studiu si své žáky samy vybírají na základě přijímacího řízení. Každá škola by měla své budoucí žáky vyzkoušet ze základních hudebních schopností. Především z rytmu, sluchových a intonačních předpokladů.

Sama jsem se zúčastnila přijímacího řízení dětí do Přípravného studia pro hudební obor v červnu a srpnu 2014 na Základní umělecké škole v Novém Strašecí. V praxi děti

zaspívaly lidovou píseň od dvou různých tónů, vytleskávaly rytmus a opakovaly po učitelce krátkou, zpívanou melodii. Důležitou součástí bylo poznat, zda linie tónů stoupá, či klesá.

Vzdělávání začínající v Přípravném studiu, by mělo zahrnovat poznávání, ověřování a prohlubování jejich zájmu o tento typ vzdělávání. V tomto studiu jsou žáci vedeni k základním návykům a dovednostem (seznámení s nástrojem a jeho údržbou, správné dýchání, postoj, držení nástroje, první hmaty a také tvoření tónů – artikulace). Žáci mohou být přijati do přípravného studia jen, pokud jim je v září pět nebo šest let a zároveň musí mít talentové předpoklady k hudební práci. Děti ve věku sedm let a starší se zařazují už do 1. ročníku I. cyklu. Pokud se jedná o děti mladší pěti let, tak je možnost, že základní umělecká škola udělí výjimku a toto dítě vzhledem k jeho hudebním předpokladům přijme do přípravného studia, anebo ho odmítne. Děti mladší pěti let nejsou do Rámcově vzdělávacího programu pro základní umělecké školy zahrnuty, protože ještě nejsou vyzrálé v jemné i hrubé motorice, mají krátkodobou koncentraci a můžou zde nastat i komunikační obtíže. Oproti tomu pětileté děti už jsou po motorické stránce obratnější a mají větší slovní zásobu.

Podle Rámcově vzdělávacího programu si každá škola může zvolit, jak jejich případné studium bude vypadat. Doslova se píše „ *Vzdělávací obsah přípravného studia i způsob jeho organizace a realizace stanoví škola ve svém ŠVP. Výuka se uskutečňuje v rozsahu 2 vyučovacíh hodin týdně.*“ (Rámcově vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání 2010, s. 32)

Nejčastěji je jedna hodina (45 minut) věnována hře na hudební nástroj. A ve druhé hodině se děti seznamují s hudební naukou, která je přizpůsobena dětem předškolního věku.

4.3. Mé srovnání Osnov a RVP

Učební osnovy jsou oproti Rámcově vzdělávacímu programu pro základní umělecké vzdělávání hodně odlišné. Nyní se na potřeby dítěte pohlíží z jiné stránky než za minulých dob a proto měl RVP pro ZUV vzniknout mnohem dříve, ale zároveň v trochu jiné formě. V RVP pro ZUV, jsou obecné věci, které děti musí zvládnout a volnost učitele vybrat si svůj vlastní repertoár. V osnovách tato volnost učitele chyběla. Celkově ale musím zhodnotit, že pokud byl učitel kvalitní a měl o daný obor zájem, tak, mohl předškolní děti

vést zábavnou a poutavou formou. To samé platí i u rámcově vzdělávacích programů. Ve všech dobách pedagogické reformy je důležitý učitel a jeho vztah nejen k nástroji, který vyučuje, ale i dětem. Výborný pedagog si v každé době najde svojí cestu.

5 Komparace publikací flétnových škol vhodná pro děti předškolního věku

V dnešní době na našem trhu existuje velmi mnoho publikací, které jsou vhodné pro děti předškolního věku. Jsou nejen od českých autorů, ale také se překládají z jiných jazyků. Když se podíváme na postupný vývoj publikací a metodik, zjistíme, že se přístup velmi změnil. Nejnovější publikace jsou velmi tvořivé a hravé, děti v nich mají velké možnosti vlastní realizace. Knihy také prošly velkou změnou po estetické stránce. Pro moji bakalářskou práci jsem si ke srovnání vybrala dvě učebnice vhodné pro děti předškolního věku. Budu srovnávat kvalitu notového materiálu, tónový rozsah, metodiku, kde se zaměřím na dechová cvičení, správný postoj, držení flétny, hudební pojmy a další metodiku, určenou jen pro učitele. Metodikou určenou jen pro učitele myslím metodický sešit, který je nabízený k učebnici. Tento materiál koresponduje s učební látkou a dále ho rozvíjí. Důležité bude také celkové pojetí publikace (barevnost a estetično), které děti přitahuje.

5.1. Kvapilovi, Jan a Eva.

Flautoškola I. Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu. Určeno pro barokní typ zobcové flétny s dojitým vývrtem spodních otvorů. Praha: WinGra s.r.o., 2003. ISMN: M-706526-02-7.

Obecné zhodnocení: tato publikace má 80 stran, které jsou bohatě barevně ilustrované. Na první pohled velmi zajímavá knížka.

- seznámení s flétnou: ano, včetně obrázků
- dechová cvičení: převážně první tři kapitoly, včetně obrázků
- postoj a držení flétny: je vysvětlen, včetně obrázků
- metodika zvláště pro učitele: ano, včetně důležitých postřehů a dalších her na správné dýchání
- tónový rozsah: $c_1 - d_2$ včetně noty fis_1
- hudební pojmy: ano, žlutě vyznačeny, dobře vysvětleny

V prvních třech kapitolách se zaměřují na správné držení těla, dechová cvičení, rytmická říkadla, různá artikulační cvičení, která jsou pro děti zábavná. Než se děti naučí noty, jsou kapitoly věnovány flétnové řeči a dalším moderním technikách. První nota, která se zde učí je g_1 poté a_1 , h_1 , c_2 , d_2 , e_1 , d_1 , fis_1 , c_1 a na konec f_1 . Názvy not jsou zde označovány klasickým způsobem. K učebnici se dá koupit metodický sešit pro učitele, který je stejně jako učebnice rozdělen na sedm kapitol a obsahuje navíc podrobné vysvětlení látky a také další nápady pro práci s učebnicí.

Tato učebnice je doporučována pro děti od 1. ročníku I. cyklu. Dle mého názoru, pokud jsou děti šikovné, mohou jí už používat v Přípravném studiu na základních uměleckých školách. Učebnici včetně metodického sešitu pro učitele hodnotím za velmi zdařilé. Líbí se mi, že učebnice obsahuje k vysvětlování látky nejen text, ale i obrázky, které jsou dětem bližší. Celá učebnice je udělána zábavnou formou a po výtvarné i estetické stránce pro děti přitažlivá.

5.2. Žilka, Václav.

Veselé pískání – zdravé dýchání. Slabikář pištců. Malá škola hry na sopránovou zobcovou flétnu. Praha: Panton 1988

Obecné zhodnocení: tato publikace má 52 stran. Obsahuje černo-bílé ilustrace. Na první pohled pro děti nezajímavá učebnice.

- seznámení s flétnou: ano, včetně obrázku
- dechová cvičení: kladen velký důraz, včetně obrázků
- postoj a držení flétny: je vysvětlen, včetně obrázků
- metodika zvláště pro učitele: ne
- tónový rozsah: $c_1 - d_2$ včetně noty fis_1
- hudební pojmy: ano

Tato publikace obsahuje dohromady deset lekcí. V každé lekci se děti naučí jednu notu, které jsou pojmenovány jmény (například: G - Gustík). Je zde kladen velký důraz

na dechová cvičení, každá lekce obsahuje tři. První tón, který se zde děti učí je e_1 a dále a_1 , h_1 , d_1 , f_{is1} , c_2 , d_2 , c_1 a na závěr f_1 . Stejně jako v předchozí publikaci se zde děti učí délkám not, pomlčkám a hudebním pojmům (například: repetice, koruna, nádech, taktová čára) a také zde najdeme různá zrytmizovaná a zmelodizovaná říkadla. V druhé části učebnice se nachází tzv. notýsek malých muzikantů, kde jsou různé lidové písně včetně doprovodu na flétnu a Orffovy nástroje.

Dle mého názoru tato učebnice příliš nerozvíjí dětskou fantazii a je napsána dle učebních osnov, které v té době byly. Jedná se spíše o správné dýchání a hraní. Učebnice má málo obrázků, které jsou černobílé. Dnešní děti by tato učebnice moc nezaujala. Také se mi nelíbí, jak jsou po sobě učené tóny. Myslím si, že část této učebnice je vhodná pro děti do Přípravného studia na základních uměleckých školách. Mezi velmi zdařilou část řadím dýchací cvičení.

Tato knížka pomáhala dětem s respiračním onemocněním. Prof. Václav Žilka se věnoval dětem s dýchacími potížemi a astmatem. V rámci své pedagogické činnosti vytvořil v roce 1976 velký československý projekt s názvem Dřevěná píšťalka, kde se děti i jejich rodiče, či prarodiče naučili správně hospodařit s dechem a posílili si brániční dýchací sval. Tento projekt se nezabýval pouze hře na flétnu. Také se vyučovala hudební teorie, vymýšleli se hudební pohádky a Prof. Václav Žilka si zval různé hudební složky, které dětem hrály na jiné nástroje, než je flétna. Například Wihanovo kvarteto, které hraje na smyčcové nástroje (housle, violu a violoncello). Jejich úkolem bylo nejen zahrát dětem pár skladeb, ale také vytříbit jejich hudební sluch, když děti poznávaly, který nástroj zrovna hraje. Největší zájem byl o tyto kurzy v 80. a 90. letech. Dalším projektem pana profesora Žilky byla Pražská píšťalka, která byla určena pro absolventy kurzu Dřevěné píšťalky. Na tento projekt navazovala Léčivá píšťalka, která měla být původně zamýšlena jako týdenní letní tábor pro děti s respiračními obtížemi.

Každý rok se pořádá soutěž Pískání pro zdraví, která je podporována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Záštitou nad touto soutěží převzala Česká iniciativa pro astma a Česká společnost alergologie a klinické imunologie.

5.3. Další didaktické materiály pro hru na zobcovou sopránovou flétnu

Na českém trhu v dnešní době existuje hodně publikací, které se věnují hře na zobcovou sopránovou flétnu pro začátečníky. Bohužel ve své práci nemůžu rozebrat všechny hezké a inspirující publikace, tak je alespoň zmíním.

Pro děti v předškolním věku je vhodná metodika s názvem „ S flétničkou do školky“ a „S flétničkou za písničkou“ od Romany Hodinové, jak už název vypovídá, hodí se to spíše do mateřské školy, než do základní umělecké školy. Je v ní obsažena hudební teorie a obsahová část výuka je poměrně svižná. Obsahuje CD s doprovody.

Další publikace je od Jitky Kysilkové „Notičky pro čtyři prstíčky I.“ a „ Notičky pro všechny prstíčky I.“ První z těchto dvou publikací je vhodná pro děti, které již umí tóny h_1 , a_1 , g_1 , a d_2 . Jedná se jen o písničky, bez teorie a učení. Písňe jsou vhodně seřazené za sebou od nejlehčí po nejtěžší. Na zadní straně jsou ve čtyřech bodech krátké metodické poznámky pro rodiče a učitele. Publikace obsahuje CD s doprovodem. Tato publikace je vhodná pro předškolní děti jako doplňující materiál k metodice. U každé písňe je i obrázek, který si děti mohou vybarvit. Líbí se mi to i z toho důvodu, že se jedná o integraci předmětů.

Poslední zajímavou publikací je „Hudební školka 1“ od Pierre van Hauweho s podnázvem „Učíme se společně hrát na zobcovou flétnu“. Jedná se o návod ke skupinové výuce hry na sopránovou zobcovou flétnu s doprovodem nástrojů Orffovského instrumentáře. Tato publikace je doporučována pro nejmenší děti, ale kromě nezbytných flétnových hmatů je v knížce poměrně málo pokynů. O to víc jsou podle autora důležité nové a přirozenější postupy. Tato 28 stránková publikace je bez obrázků. Dle mého názoru jsou písňe dobře zpracované, ale jsou vhodné pro šikovné děti až v II. pololetí Přípravného studia nebo do I. ročníku I. cyklu.

6 Základní metodické dovednosti hry na zobcovou sopránovou flétnu

V České republice se začala vyučovat hra na zobcovou flétnu jako hlavní obor až v roce 2001 na konzervatoři v Teplicích. Dříve byla brána jako elementární nástroj pro přípravu na jiný dechový nástroj. Vzhledem k této problematice je mnoho učitelů, kteří učí na zobcovou sopránovou flétnu a mají jinou aprobaci. To sice ještě neznamená, že vyučují špatně, ale velmi často vyučují stejnou technikou jako na svůj dechový aprobovaný nástroj.

V metodice výuky techniky hry na zobcovou flétnu rozlišujeme 4 základní oblasti:

- zvuk/tón/dech
- postoj/držení nástroje/prstová technika
- artikulace/rytmus
- moderní techniky hry (Kvapilovi 2003, s. 9,11,12)

Všechny čtyři oblasti jsou pro ovládnutí nástroje nepostradatelné, avšak základní podmínkou je představa či určitý zvukový ideál, ke kterému směřujeme. Proto je potřeba v této oblasti mít kvalitního pedagoga, který může svou dovednost dál předávat.

Dechové cvičení by mělo být součástí nejen každé hodiny, ale i domácí přípravy. Je užitečné pro posílení dýchacího svalstva.

Dechové cvičení má podle Hauweho 3 skupiny:

- nádech
- výdech
- jak zadržet dech (Hauwe 1999, s. 38)

Je velmi důležité, aby učitel vysvětlil žákovi, jak má s dechem pracovat a on si začal uvědomovat, co se s jeho tělem děje při nádechu a výdechu. Pro hru na zobcovou flétnu je

typické spodní dýchání (tzv. brániční), při němž je aktivní bránice a břišní svalstvo. Vzduch směřuje do spodní části plic. (Kvapilovi 2003, s. 10) Mezi časté chyby dětí patří špatné dýchání, často se nadechují do horní části plic, což způsobuje, že se zvedají ramena. Již výše jsem zmiňovala, že někteří učitelé, učí dýchat podle nástroje, který vystudovali. V tomto případě je to špatně, protože u zobcové flétny se nejedná o nátlak v pravém slova smyslu, jako například potřebuje hoboj či příčná flétna. Proto dechová technika nejde odvozovat od jiných dechových nástrojů.

Kromě dechových cvičení jsou i zvuková cvičení, která se spolu vzájemně doplňují a vedou k ovládnutí tónu nástroje, k čemuž přispívá správný nátlak.;

Správný postoj – děti musí stát mírně rozkročmo, aby měly váhu rovnoměrně rozloženou na obou nohách. Nesmí být statické, spíše můžou lehce pérovat v kolenou, nejlépe při nádechu. Zdá by měla být vzpřímená, ramena by měla být v rovině (neměla by se zvedat), hlava též vzpřímená bez předklonů, záklonů či jiného ohýbání. Pokud dítě hraje z not, mělo by mít mírný odstup od stojanu.

Díky špatnému postoji učitelé zjistí mnoho věcí, například, že mají děti lordózu či skoliózu. Častým zjištěním bývá, že jsou děti krátkozraké a z menšího odstupů od stojanu nevidí na noty. Proto, když učitelka zpozoruje nějaký problém, měla by o tom informovat rodiče.;

Držení nástroje – pro správné držení flétny jsou důležité tři opěrné body. Spodní ret, pravý palec a opěrný pravý malíček. Zde je důležité dětem vysvětlit, že flétna se nevkládá hluboko do úst, aby se dotýkala zubů. Zobec svírá horní a dolní ret hned na okraji. Jak jsem psala již výše, do zobce se nevyvíjí žádný tlak rty. Obě horní končetiny musí být pro hraní na nástroj dostatečně uvolněné, proto, když položíme pravý palec pod flétnu, nedržíme ho tam křečovitě. Obzvláště důležité je, abychom flétnu nesvírali mezi levým palcem a ukazováčkem. Palec je v mírně zakulacené poloze a malíček pravé ruky by se měl opírat o horní okružní (Kvapilovi 2003, s. 9). Je důležité tyto tři body dětem připomínat, vyvarujeme se tím náročnému přeučování v pozdějším období a vypadávání nástroje z ruky.;

Technika hry – pro některé učitele znamená cvičit techniku, jen bezmyšlenkovitě přehrávat stupnice, popřípadě etudy. Je důležité si uvědomit, že správná prstová technika je

také podmíněna správným postojem a přirozeným uchopením nástroje. Děti mohou hrát tzv. „nasucho“, což znamená pohybovat prsty po otvorech bez dechu. Je důležité říci, že dírky nemačkáme, jako u jiných dechových nástrojů, nejsou to klapky, ale jen zakrýváme a odkrýváme. V dnešní době existuje i mnoho prstových her, které jsou pro děti zábavné.;

Artikulace – je elementární výrazový prostředek zobcové flétny (Kvapilovi 2003, s. 11). Metodika výuky vychází z řeči. Této problematice by se učitelé měli věnovat od první hodiny. Důležité je zvládnutí polohy jazyka v ústech, hned poté se začnou učit artikulační slabiky. Jedná se o tzv. „flétnovou řeč“. S tímto konceptem začali pracovat moderní německé učebnice v polovině 90. let minulého století. Děti se začínají „flétnovou řeč“ učit na slabikách TÝ, DÝ samostatně a postupně se slabiky spojují a stěžují. Tato speciální řeč slouží k upevnění jazyka na správném místě bez hýbání čelisti a následně ke správnému nasazení. Pro děti předškolního věku je „flétnová řeč“ velmi vhodná. Jelikož učitel do úst dětí nevidí, musí být velmi pozorný, aby děti tyto hlásky vyslovovaly správně. Velmi vhodnou metodou kontroly je hra na jednom tónu, díky které učitel slyší, zda jazyk a dech pracují správně (Kvapilovi 2003, s. 11).;

Moderní techniky – jako moderní techniky se souhrnně označují technické prvky, které se začaly rozvíjet v 60. letech minulého století. Jedná se například o vícezvuky, speciální druhy artikulace, glissando, extrémně vysoké tóny, sputato, zpívání do flétny a další. Pro předškolní děti jsou tyto techniky velmi vhodné, protože rozvíjejí jejich zvukovou představivost. Děti mají možnost improvizace či tvořivosti. Například neukončené skladbičky si mohou samy dotvořit.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 Výzkum

7.1. Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je ověření metodiky „Hrajeme na flétničku“ v praxi. Dílčím cílem je zjistit, zda se předškolní dítě dokáže orientovat v notovém záznamu, pokud jsou mu noty představeny jako jejich kamarádi a ne pouhá nota bez příběhu.

7.2. Hypotézy

Ve své práci jsem si stanovila několik hypotéz, které ve svém výzkumu ověřím a vyhodnotím.

Hypotéza 1

Předpokládám, že se na základě zvolené metodiky 2/3 dětí ze zkoumaného vzorku budou orientovat v notovém záznamu.

Hypotéza 2

Předpokládám, že se všechny děti naučí hrát na zobcovou sopránovou flétnu čtyři písňě z paměti v rozsahu pěti tónů.

Hypotéza 3

Alespoň jedno dítě ze zkoumaného vzorku zvládne po čtvrtém měsíci hry na zobcovou sopránovou flétnu zahrát i tón f_1 .

7.3. Metodika a organizace výzkumu

Pro naplnění cílů a hypotéz výzkumů jsem si zvolila jako výzkumnou metodu experiment a pozorování.

Metodu experimentu jsem zvolila z důvodu ověření metodiky v praxi. Experiment spočíval v tom, že jsem se podle své metodiky snažila naučit děti v předškolním věku hře na zobcovou sopránovou flétnu a orientaci v notovém zápise.

Metodu pozorování jsem zařadila při experimentu, kde jsem ověřovala účinnost metodiky a zároveň zaujetí dětí průběhem každé noty a hudební nauky.

7.3.1 Experiment

Experiment je výzkumná metoda, která systematicky ověřuje hypotézy. Patří ke klasickým pedagogickým metodám. (Průcha, 1995, s. 40)

Ve svém výzkumu jsem použila přirozený terénní experiment realizovaný s dětmi ze Základní umělecké školy. Jedna skupina o počtu třech dětí se učila z metodického plánu „Hrajeme na flétničku“.

Ověřovací skupina, kde byly dvě děti různého pohlaví, se učila podle učebnice: *Flautoškola I. Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu. Určeno pro barokní typ zobcové flétny s dojitým vývrtem spodních otvorů. Praha: WinGra s.r.o., 2003. ISMN: M-706526-02-7.*

Cílem experimentu bylo ověřit všechny tři hypotézy.

Organizace experimentu

Experiment jsem po domluvě s paní ředitelkou začala realizovat 1. 9. 2014 v ZUŠ v Novém Strašecí. Paní ředitelka mi experiment dovolila pod podmínkou, že vše budu konzultovat s paní učitelkou Pavlíkovou, která učí zobcové flétny na ZUŠ již 25 let.

Výzkumný vzorek se skládal ze třech dětí ve věku 5 - 6 let. Dvě děvčata a jeden chlapec. Ověřovací skupina se skládala ze dvou dětí ve věku pěti let. Se skupinami jsem se scházela 1x týdně po dobu pěti měsíců. K výuce hry na ZF jsme měli učebnu, kde se hra na zobcovou sopránovou flétnu vyučuje. K dispozici jsme měli klavír, CD přehrávač a stojany. Pokud jsme potřebovaly nástroje z Orffovského instrumentáře, nebyl problém je půjčit z vedlejší třídy. Jedna vyučovací hodina trvala 45 minut. Před první hodinou, která se konala 5. 9. 2014, měly děti s nástrojem minimální zkušenosti.

Výuka začínala seznámením s nástrojem, údržbou nástroje, správným držením, správným postojem a také správným dýcháním. Dětem jsem na úvod zahrála písničku z pohádky Princezna ze mlejna.

V úvodu každé hodiny jsem s dětmi prováděla dechová cvičení. V průběhu dalších hodin jsme se učili základní tóny (h_1 – Honzík, a_1 – Anička, g_1 – Gustík, c_2 – Cecilka a d_2 – Davídek) pro šikovné děti jsem měla ještě připravený tón f_1 – Fanyнку. V metodice je v každé lekci opakování not, které jsme se naučili v předchozí lekci. Hudební nauka je samostatně vysvětlena v lekci č. 4 a to pohádkou o houslovém klíči a jeho pokojíčcích, ve kterém bydlí notičky a pomlky, které jsou různě dlouhé. Tuto lekci jsem s dětmi dělala celou a následně jsme hudební nauku opakovaly na každé hodině po dechovém cvičení. Za správně zodpovězené dvě otázky, dostávaly děti jednu notu do notového sešitu. Na závěr experimentu, který se konal 30. 1. 2015, mi děti za odměnu přehrály všechny notičky, které do notového sešitu dostaly.

Začátek experimentu

V průběhu měsíce června 2014 a následně srpna 2014 jsem se zúčastnila přijímacího řízení do ZUŠ. Mnoho dětí předškolního věku, které se hlásily na flétnu, zpěv nebo klavír nebylo přijato. Bohužel kapacita zájem byl větší, než je kapacita ZUŠ. Díky tomuto výběrovému řízení se dostaly děti, které na svůj věk dosahovaly v hudební oblasti vyššího stupně, než ty ostatní.

1. 9. 2014 se domlouvaly rozvrhy a já se snažila směřovat všechny hodiny na pátek, protože to byla větší pravděpodobnost, že v ten den nebudu mít výuku ve škole. Naštěstí to nebyl problém a výuka byla domluvena na každý pátek od 12:45 – 13:30 experimentální skupina a ověřovací skupina od 13:30 – 14:15.

Na první hodině, která se konala 5. 9. 2014, jsem zjistila, co děti o flétně ví a jestli už něco umí zahrát. Také jsem zkoumala sluch. Žáci si stoupli zády ke klavíru a měli poznat, jestli hrají na klavír nebo na flétnu. Všechny děti rozdíl poznaly. Ve vstupních výsledcích experimentu jsem si vybrala dvě děti číslo čtyři a číslo pět, které byly jako ověřovací skupina. Tito žáci pracovali jen podle výše zmíněné učebnice.

Vstupní výsledky experimentální skupiny			
	Správné dýchání	Správné držení flétny	Hra nějakého tónu
1. dítě	Ne	Ano – levá ruka nahoře a pravá dole.	Fouknutí bez zakrytých dírek.
2. dítě	Ne	Ne – pravá ruka nahoře a levá ruka dole.	Ne
3. dítě	Ano	Ano – levá ruka nahoře a pravá dole.	Ano, tón h_1 a snaha o zahrání tónu a_1 – trénoval s maminkou.

Průběh experimentu

Od září do konce ledna proběhlo 21 odučených hodin po 45 minutách. Dne 30. 1. 2015 proběhla poslední hodina, kde jsme si vše zopakovali, a já se s dětmi rozloučila.

Průběh experimentu experimentální skupiny					
Získané znalosti a dovednosti					
	Září	Říjen	Listopad	Prosinec	Leden
1. dítě	Pozná a zahraje noty h_1 a a_2 . Dále pozná houslový klíč, notovou osnovu, taktovou čáru, notu celou a pomlku celou, půlovou a čtvrt'ovou.	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1 a c_2 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1, c_2 a d_2 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.
2. dítě	Pozná a zahraje noty h_1 a a_2 . Dále pozná houslový klíč, notovou osnovu, taktovou čáru, notu celou a pomlku celou.	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1 . Rozezná noty celé, půlové, čtvrt'ové a osminové, pomlku celou .	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1 a c_2 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1, c_2 a d_2 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.	Osvojit si noty h_1, a_1, g_1, c_2 a d_2 a také notu f_1 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.

3. dítě	Pozná a zahraje noty h_1 a a_2 . Dále pozná houslový klíč, notovou osnovu, taktovou čáru, notu celou a půlovou. Pomlku celou.	Osvojil si noty h_1, a_1, g_1 . Rozezná noty celé, půlové, čtvrté a osminové, pomlku celou, půlovou i na jednu dobu.	Osvojil si noty h_1, a_1, g_1, c_2 a částečně notu d_2 , kterou ještě nerozezná v notách. Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.	Osvojil si noty h_1, a_1, g_1, c_2 a d_2 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.	Osvojil si noty h_1, a_1, g_1, c_2 a d_2 a také notu f_1 . Rozezná vše z lekce č. 4 – „Hrajeme na flétničku“.
---------	---	--	--	---	---

Docházka experimentální skupiny			
	1. dítě	2. dítě	3. dítě
Září	5, 12, 19, x	5, 12, 19, 26	5, 12, 19, 26
Říjen	3, 10, x, 24, x	3, 10, 17, x, 31	3, x, 17, 24, 31
Listopad	7, x, 21, 28	7, 14, 21, 28	7, 14, 21, 28
Prosinec	5, 12, 19	5, 12, 19	x, 12, 19
Leden	2, 9, 16, x, 30	2, 9, x, 23, 30	2, x, 16, 23, 30
Absence	5	2	3

Ověřovací skupina:

Vstupní výsledky ověřovací skupiny			
	Správné dýchání	Správné držení nástroje	Hra nějakého určitého tónu
1. dítě	Ne	Ne – levá ruka nahoře a pravou drží křečovitě v pěst.	Fouknutí bez zakrytých dírek.
2. dítě	Ne	Ne – pravá ruka nahoře a levá ruka dole.	Po opravení rukou zahrál tón h_1 .

Průběh ověřovací skupiny					
Získané znalosti a dovednosti					
	Září	říjen	listopad	prosinec	Leden
1. dítě	Hraje do prázdné flétny dechová a zvuková cvičení. Snaha o zahrání noty g_1 . Poznává houslový klíč, notovou osnovu, taktovou čáru, notu celou a pomlku celou.	Seznámení s tříprstíkem, dvouprstíky a jednoprstíky (notami h_1 , a_1 , g_1). Všechny tři noty zahraje, ale neumí číst v notách, pozná notu půlovou.	Pozná a zahraje noty g_1 , a_1 , h_1 . Poznává repetici a notu čtvrtovou.	Zahraje noty c_2 a d_2 , ale nepozná je v notách. Zná notu na tři doby.	Nový hudební pojem legato – vázaně. Nezahraje tón e_1 , který je ve Flautoškole 1.
2. dítě	Hraje do prázdné flétny dechová a zvuková cvičení. Poznává houslový klíč, notovou osnovu, taktovou čáru, notu celou a pomlku celou.	Seznámení s tříprstíkem, dvouprstíky a jednoprstíky (notami h_1 , a_1 a g_1). V notách rozezná noty h_1 a a_1 , pozná notu půlovou.	Pozná a zahraje noty g_1 , a_1 , h_1 . Poznává repetici a notu čtvrtovou. Zahraje notu c_2 .	Zahraje noty c_2 a d_2 a také je pozná v notách. Zná notu na tři doby.	Nový hudební pojem legato – vázaně. Zahraje tón e_1 , který je ve Flautoškole 1, ale nepozná v notách.

Docházka ověřovací skupiny		
	1. dítě	2. dítě
Září	5, x, 19, 26	5, 12, x, 26
Říjen	3, 10, 17, 24, x	3, 10, 17, 24, 31
Listopad	7, 14, x, 28	7, 14, x, 28
Prosinec	x, 12, 19	5, 12, 19
Leden	2, 9, x, 23, 30	2, 9, x, 23, 30
Absence	5	3

7.3.2 Pozorování

Pozorování je sledování činnosti lidí (Gavora, 2000, s. 76). Cílem je odhalení pedagogických zákonitostí, souvislostí a také vztahy mezi sledovanými jevy. (Váňová, Skopal, 2007, s. 30)

Metoda pozorování byla zařazena souběžně s experimentem, kdy jsem získala informace o dětech. Jak z experimentální skupiny, tak z ověřovací. Jednalo se o pozorování nestrukturované, přímé, skupinové, dlouhodobé a přerušované. Především jsem se zaměřovala na účinnost navržené metodiky hry.

Během experimentu jsem si vedla záznamové listy, kde jsem zapisovala obsah vyučovací hodiny. Také jsem sledovala, zda byl plán splněn, nebo ne. Tím jsem také zjišťovala příčinu a důvod, proč to tak asi bylo a čeho bych se do příště měla vyvarovat, eventuálně na co bych se měla zaměřit. Nejdůležitější složkou v záznamovém archu byly reakce dětí.

7.4. Výsledky výzkumu

7.4.1 Výsledky experimentu a pozorování

Pomocí metody experimentu a pozorování jsem během výuky hry na zobcovou sopránovou flétnu v ZUŠ Nové Strašecí zjišťovala, zda se alespoň 2/3 dětí po pěti měsících dokážou orientovat v notovém záznamu.

Děti byly po celou dobu experimentu soustředěné, hodné, těšily se na každou hodinu a vždy odcházely s úsměvem a dobrou náladou. To znamená, že je hra na flétnu nejen bavila, ale i zaujala. To vyplývá i z výsledků experimentu. Všechny děti se ze zkoumaného vzorku v notách orientovaly a všechny zvládly zahrát písničky nejen z not, ale i z paměti.

Žádné dítě z ověřovací skupiny nemělo problém s orientací v notách, ale jen do noty d_2 .

Dále jsem zjišťovala, zda se děti během pětiměsíční výuky naučí hrát písničky z not nebo z paměti. Protože děti neměly na konci experimentu problémy se čtením notového zápisu, tak skoro všechny chtěly hrát jen z not. Dvě děti dokonce hrály písň v rozsahu šesti tónů.

Výsledky experimentální skupiny			
	Kolik dítě zahrálo písni?	zpaměti	podle not
1. dítě	5	1	4
2. dítě	5	0	5
3. dítě	5	2	3

Výsledky ověřovací skupiny			
	Kolik dítě zahrálo písni?	zpaměti	podle not
1. dítě	4	2	2
2. dítě	5	2	3

Na konci ledna jsem zjišťovala, jaké noty děti umí zahrát a jestli je poznají. Zda správně dýchají, nasazují tón, mají správný postoj a držení flétny.

Výstupní výsledky experimentu			
	Správné dýchání	Správné držení flétny	Hra nějakého tónu
1. dítě	Ano	Ano – levá ruka nahoře a pravá dole.	Ano (h_1, a_1, g_1, c_2 a d_2) všechny tóny umí pojmenovat.
2. dítě	Ano	Ano – levá ruka nahoře a pravá dole.	Ano (h_1, a_1, g_1, c_2, d_2 a f_1) všechny tóny umí pojmenovat.
3. dítě	Ano	Ano – levá ruka nahoře a pravá dole.	Ano (h_1, a_1, g_1, c_2, d_2 a f_1) všechny tóny umí pojmenovat.

Výstupní výsledky ověřovací skupiny			
	Správné dýchání	Správné držení nástroje	Hra nějakého tónu
1. dítě	Ano	Ano – levá ruka nahoře a pravá dole.	Ano (h_1, a_1, g_1, c_2 a d_2) všechny tóny umí pojmenovat.
2. dítě	Ano	Ano – levá ruka nahoře a pravá dole.	Ano (h_1, a_1, g_1, c_2, d_2 a e_1) všechny tóny až na tón e_1 umí pojmenovat.

7.5. Ověření správnosti hypotéz

V kapitole 8.2. jsem zmínila hypotézy, které jsem ověřila v praktické části mé bakalářské práce. Výsledky hypotéz jsou zmíněné níže.

Hypotéza 1

Předpokládám, že se 2/3 dětí ze zkoumaného vzorku budou orientovat v notovém záznamu.

Tato hypotéza se během experimentu plně potvrdila a všechny tři děti ze zkoumaného vzorku se v notovém záznamu orientovaly.

Hypotéza 2

Předpokládám, že se všechny děti naučí čtyři písně zpaměti v rozsahu pěti tónů.

Druhá hypotéza se mi také plně potvrdila a všechny děti na konci uměly minimálně čtyři písně v rozsahu pěti tónů.

Hypotéza 3

Alespoň jedno dítě ze zkoumaného vzorku zvládne po čtvrtém měsíci hry na zobcovou sopranovou flétnu zahrát i tón f_1 .

Poslední hypotéza se mi také potvrdila a dvě děti ze zkoumaného vzorku začlenily tón f_1 do získaných dovedností.

8 Metodika pro děti v předškolním věku „Učíme se na flétničku“

Nápad s vytvořením vlastní metodiky a jejímu následnému ověření ve výzkumu, vznikl tak, že po prohlédnutí většiny učebnic vhodných pro předškolní děti nebo začátečníky, většina z nich nevyhovovala tempu předškolního dítěte a zároveň nereagovala na potřeby jejich hudebního a motorického vývoje. Většina z nich je koncipována jako vhodná pro výuku jednotlivce a nezohledňuje, že na výuce mohou být například tři děti.

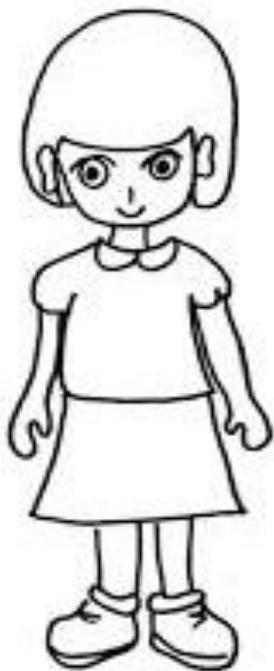
Můj metodický plán bude zaměřen na celkový hudební rozvoj dětí v předškolním věku. Budou hrát na flétnu, zpívat, tleskat, pleskat a také vytleskávat rytmus. Pokud jedno dítě bude hrát nějakou písničku, tak ostatní děti můžou např. tancovat. Děti se budou učit 6 tónů ($h_1, a_1, g_1, c_2, d_2, f_1$). Tóny budou pojmenovány podle jmen a to tím způsobem, že na linkách bydlí chlapi a v mezerách děvčata. Metodický plán bude návodem na seznámení se se zobcovou flétnou, osvojení základní hudební teorie, správné techniky hry a hry lidových písní. Tento metodický plán doporučuji doplnit notami popřípadě jiným materiálem, který bude vhodný pro konkrétní dítě.

Metodika je rozdělena do jedenácti lekcí. První čtyři lekce se každou hodinu prolínají.

1. lekce

**Seznámení s novou kamarádkou zobcovou flétnou. Jak vypadá? Jak se na ni hraje?
Jak se o ni staráme?**

Zobcová flétna je naše nová kamarádka. Patří do skupiny dechových nástrojů dřevěných. Flétnička se skládá ze tří částí. Podobá se lidskému tělu. Nahoře má hlavičku, pod hlavičkou tělo a dole má nožku. Tyto tři části můžeme rozložit a zase složit. Teď si to spolu ukážeme.



Je vhodné děti motivovat básničkou, která se váže k tomuto tématu. Děti se jí nemusí učit, stačí, když odpoví na poslední část básničky. Tím si zapamatují, že má flétna tři části, které se dají rozložit a složit.

Básnička o flétničce:

Na flétnu se učíme hrát,

bude to náš nový kamarád.

Z čeho se skládá naše flétnička?

No přece hlava, tělo a nožička.

Flétnička dostane rýmu pokaždé, když na ni dohrajeme. Podívejte se na to, děti. Je uvnitř mokrá? Ale nebojte se, umíme jí lehce vyléčit. Důležité je, abychom jí po každém hraní správně vyčistili, aby po čase neměla nějakou vážnější nemoc. Podívejte se, co vše máte v obalu na flétnu (měl by tam být vytěrák, podpora na palec při hře na flétnu a vazelína).

Teď si děti ukážeme, jak se správně čistí naše flétnička. Prvně jí musíme rozložit na tři části a pak do vytěráku dáme kapesník nebo nějaký hadřík a dosucha jí vytřeme.



Dále máme v obalu na flétnu takovou malou krabičku. Otevřete si jí, koukněte se a přivoňte si. Víte, na co to může být? (Necháme prostor pro nápady dětí).



Tomu se říká vazelína a používá se, když jde flétna špatně rozložit nebo otočit. Když jí namažeme, tak nám to jde lehce. (Pokud to děti ve své výbavě nemají, mohou to nahradit jelením lojem.)

Ukážeme dětem poslední část flétnové výbavy a necháme je hádat, co to může být.



1. Můžeme dát dětem tři možnosti a z toho si jednu vyberou.

2. Necháme pracovat dětskou fantazii a vymýšlet různé věci.

Jedná se o podpěrku, která se nasazuje na flétnu pod palec pravé ruky. Vysvětlíme dětem, že my máme šikovné prstíčky a takovouhle pomůcku nepotřebujeme.

Po představení nástroje by bylo vhodné, aby učitelka dětem zahrála nějakou motivační skladbu, která je vhodná pro děti v předškolním věku. (Doporučuji něco kratšího a rychlejšího pro zkušené flétnistky: Flight of the Bumblebee – Rimsky-Korsakov nebo Čardáš od italského skladatele Montiho). Pro děti v předškolním věku nemusíme hrát takto těžký repertoár, pro jejich motivaci se stačí naučit skladbičky z jejich oblíbených filmů nebo pohádek například Princezny ze mlejna nebo lidové písně.

Po zahrání motivační skladbičky, či písničky dáme dětem hádanku, jestli vědí, proč jsem zakrývala prsty dírky na flétničce. (Opět bychom měli dát průchod dětské fantazii). Ještě předtím, než to dětem vysvětlíme, řekneme jim básničku.

Zobcová flétna:

Flétnička je samá dírka,

co dírka to domeček.

V každém bydlí, pěkně zpívá,

holčička či chlapeček.

Když jsem Vám řekla tuhle básničku, už víte, na co ty dírky jsou? Ano, každá dírka představuje jednu notičku.

A všimly jste si, jak jsem stála, když jsem hrála na flétnu? Pojd'te si to zkusit se mnou.

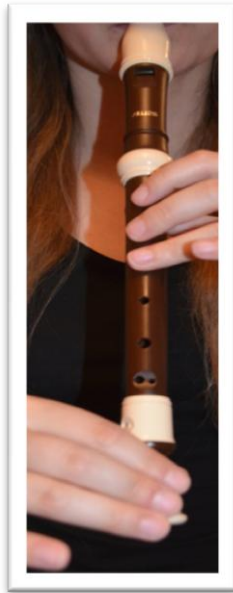
Myslím si, že k postoji na flétnu je hodně publikací, které se tomu věnují a dokážou to vysvětlit mnohem lépe než já (například: Václav Žilka – Veselé pískání – zdravé dýchání nebo Flautoškola 1 od manželů Kvapilových). Je důležité to dětem vysvětlit „ jejich dětskou řečí“.

Děti, flétničku si položíme do žlábků mezi bradou a rtem. Nejdůležitější je mít levou ruku nahoře (děti v tomto věku mají občas problém, která ruka je levá či pravá, proto jim můžeme označit levou ruku, která je nahoře třeba mašličkou nebo nalepit na ruku samolepku).



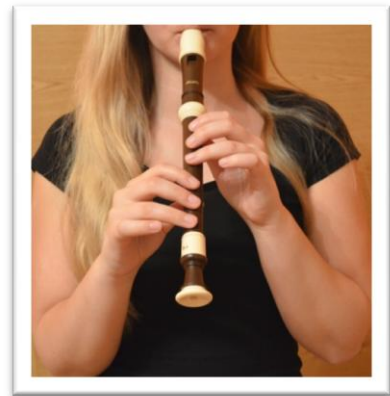
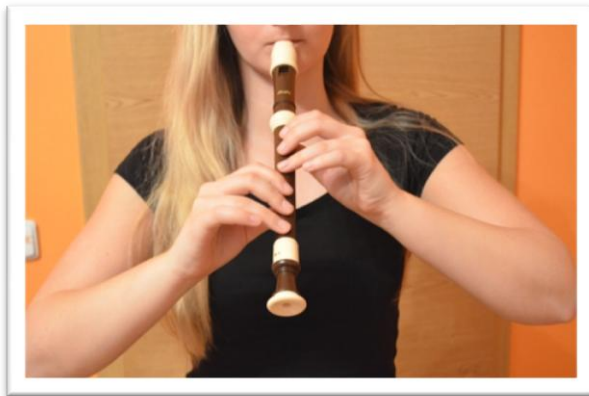
Při správném postoji by měly být nohy mírně rozkročené a tělo uvolněné. Hlava by neměla být ani moc skloněná a ani zvednutá. Velmi často se děti prohýbají v pase, je nutné na to dávat pozor.

Z počátku učíme držet flétnu levou rukou nahoře a pravou mají položenou dole na nožce. Je to jednodušší pro koordinaci pohybů, pravou ruku budou potřebovat na tón e_1 nebo f_1 , který se budou učit až v druhém pololetí. (Ti šikovnější o něco dříve).



Je velmi důležitá hra nápodobou, proto vždy předvedeme danou věc.

Pro postoj u flétny jsou velmi důležité ruce. Měly by být uvolněné, v tomto případě je velmi dobré přirovnání, mít ruce jako motýlci a ne jako schlíplé můry. I když to s letem motýla ani můr nemá nic společného, děti to pochopí tak, že motýlci mají krásná křídla a pyšní se jimi a můry se za ta svá stydí a mají je pořád sklopená. Dětem předvedeme, jak správně by ti “motýlci“ měli vypadat.



Je důležité ukázat extrém, děti si to pak mnohem lépe zapamatují.

2. lekce

Správné dýchání

Pamatujete si děti, jak jsme si minule říkali, že je flétna dechový nástroj? Proto, aby nám pěkně hrála, se musíme naučit správně dýchat. Teď si zkusíme několik cvičení, které nám ke správnému hraní pomohou. Prvně bychom měli zjistit, zda děti umí správně dýchat. Mezi časté chyby patří zvedání ramen při nádechu. Některé děti dýchají do břicha automaticky.

1. cvik – Nafukování balónku.

Leh na zádech, nohy jsou pokrčené a jedna ruka je v týl a druhá na břišku. Nádech nosem do břicha tak, aby se ruka na břicho zvedala. Výdech ústy, který doprovází dlouhé „šššššššššš“ a břicho opět klesá na podložku. Dětem na hodinu můžeme přinést balónek, který si pak zkusí nafouknout.



2. cvik – Jedeme na kole.

Leh na zádech, nohy jsou pokrčené a obě ruce v týl. Nadechneme se nosem do břicha a to se zvedne. Po nádechu dech chvíli zadržíme, připravíme si nohy na jízdu na kole a za dlouhého výdechu na „ssssss“ nebo „šššššššššš“ vyjíždíme na kole na hodinu flétny. Nohy se propínají u kolen a dělají takové kroužky. Je vhodné cvik opakovat například 3x (než na tu hodinu dojedou, mají dlouhou cestu).



3. cvik – Hra na hada

Děti si stoupnou a mírně rozkročí nohy. Nadechnou se nosem do břicha, a když dá učitelka pokyn, děti začnou syčet jako had „sssssss“. Mezitím délku syčení stopuje. Děti tento cvik velmi motivuje a rádi doma cvičí, aby příště vydržely déle. Naučí se tak lépe hospodařit s dechem.

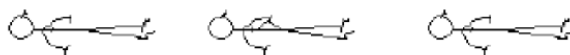
4. cvik – Papírku, jak dlouho vydržíš na dveřích?

Děti stojí u dveří a mají v ruce papírový ubrousek, který si o ně opřou. Nadechnou se nosem do břicha a při výdechu se snaží udržet ubrousek na dveřích co nejdéle. Zde je důležité pracovat se silou dechu, aby dech co nejdéle vydržel a tím pádem ubrousek brzy nespádl.

5. cvik - Relaxace.

Pokud vidíme, že děti přijdou na hodinu unavené, zvolíme jednoduchý relaxační cvik.

Lehnou si na zem, ruce podél těla a nohy lehce roztažené. Nadechnou se do břicha a co nejdéle, ale velmi potichu vydechují na „sssssssss“ nebo „šššššššššš“.



6. cvik – Dýcháme s hračkou.

Některým dětem může dělat problémy takto dýchat, je potřeba je motivovat jinak. Dostanou za úkol přinést si svojí malou hračku z domova a cvičení se provádí stejně jako cvik č. 5 s tím rozdílem, že děti zvedají bříškem oblíbenou hračku. V případě, že si hračku nedonesou, mohou na bříšku nadzvedávat například klíče, knížku, noty. Pokud děti vidí, že se ten předmět na bříše opravdu hýbe, více je to baví.

Dechová cvičení se v dnešní době objevují ve většině učebnic určené pro hru na zobcovou

sopránovou flétnu. Velmi hezká dechová cvičení naleznete v učebnicích: Václav Žilka – Veselé pískání, zdravé dýchání nebo ve Flautoškole 1 od Jana a Evy Kvapilových.

Takové dechové rozcvičky by se měly zařazovat na začátek každé hodiny.

3. lekce

Nasazení tónů

Tak jsme se děti už naučili, jak se flétna drží, jak se správně dýchá. K tomu, aby nám flétnička krásně hrála různé tóny, potřebujeme zaměstnat i naše prstíčky a pusinku.

Můžeme nechat děti experimentovat, kam všude se dá do flétny fouknout a ona vydá nějaký zvuk například do dírek nebo zespodu flétny.

Poté si děti flétnu rozloží a vezmou si jen hlavici. Ukážeme dětem, jak má být flétna správně nasazená na ústech.

Flétna se opírá o spodní ret, dotýká se rtů úplným koncem zobce. Nevkládáme jí hluboko do pusy. Ústa jsou uvolněná, nesmí je děti svírat či tisknout.

Pokud to děti umí, tak se nadechnou do břicha a s výdechem by jim měly slyšet různé zvuky, pokud si budou zakrývat i labium, budou zvuky i různorodé. Můžeme pracovat s dechem a foukat do flétny hlasitě nebo potichu.

Výborně děti, foukat do flétničky už umíme, ale abychom začaly na flétnu krásně hrát, potřebujeme k tomu náš jazýček. Ukažte mi, máte všichni jazyk? Máte, tak si ho před tou hrou pořádně procvičíme.

1. Hra na čerta

Děti budou vydávat zvuky čerta „blblbl“, tím se jazyk v pusy ohýbá a procvičuje. Tento cvik můžeme použít hned na úvod, aby si děti uvědomily, že když mluví, popřípadě dělají nějaké zvuky, tak jazyk v puse pracuje.

2. Básničkou Dudek

Du du du du dudku,

kde máš svojí budku?

Dudek dudá du du du,

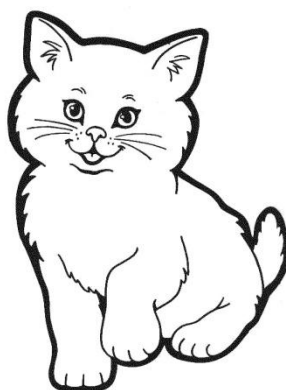
já už tady nebudu.

Naučíme děti, jak správně nasazovat tón. Velmi vhodná je slabika „dú“, kterou si na básničce procvičí. Následně jí mohou deklamovat na hlavici flétny. Flétnovou řeč můžeme dětem přiblížit i jinými způsoby, než slabikou „dú“. Lze jim také říct, že mají „naťukávat perličky“, děti si toto přirovnání velmi oblíbí.

Pokud děti umí nasazovat tón, je vhodné hlavici připojit ke zbytku flétny a „flétnovou řeč“ zkoušet na celý nástroj.

Tento způsob projevu hry se dá aplikovat i na různá slova, říkanky, básničky. I přesto, že ještě neznají noty a jejich délku, tak za pomoci těchto cvičení si uvědomí, že i zvuky mohou mít různou délku.

Jako příklad procvičování flétnové řeči uvedu kočku.



Děti zvíře pojmenují (kočka). Ukážeme jim, jak se dá kočka zahrát ve flétnové řeči. Poté se jich zeptáme, jak se kočka řekne zdobnělinou – vysvětlíme, co je to zdobnělina -

(kočička) a děti dostanou za úkol jí zahrát ve flétnové řeči. Posledním úkolem je, jak se jmenuje mláděátko kočičky (koťátko) a děti to zahrají. Po hodině děti mohou dostat obrázek na omalování.

Je vhodné si to před hraním rytmicky vytleskat, aby ještě předtím, než začnou hrát, slyšely, že ko-ťá-tko, má dlouhé á a to prodlužuje i zvuk flétny.

4. lekce

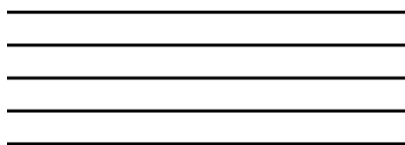
Houslový klíč, notová osnova, noty

V této lekci děti naučíme základní věci z hudební nauky.

Ahoj děti, vítám Vás v mém krásném domově. Jmenuji se houslový klíč, někdo mi říká G klíč, bydlím na notové osnově a otvírám každou písničku. Můj domov je opravdu velmi zajímavý. Mám mnoho pokojíků, ve kterých bydlí různí nájemníci. Já vám teď ty nejdůležitější z nich představím.



V mém domově se nachází pět linek a čtyři mezery.



Bohužel už jsou všechna místa v mém domečku obsazená, bydlí na nich notičky a pomlky.

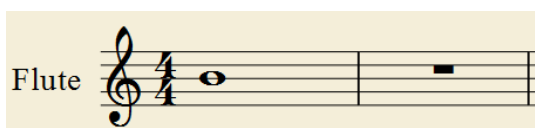
Když se sejdou všichni doma, dokáže tu být i pěkný chaos, podívejte se sami.



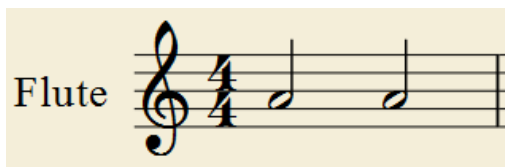
Skoro všechny notičky se skládají z hlavičky a nožky.



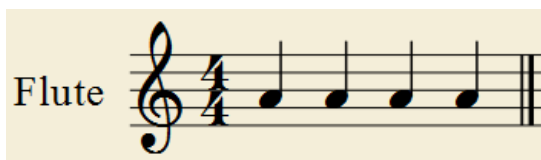
V každém pokojíčku - taktu, který je oddělen taktovou čarou, bydlí různý počet notiček. Nejvíce místa potřebuje nota celá a pomlka celá, které jsou na čtyři doby. Ty bydlí ve svém bytě samy.



Já jako houslový klíč dávám na všechny noty pozor. A také mám v domečku notičky půlové. Nota půlová je na dvě doby.



Pokud máme celý takt, který je na čtyři doby, tak spolu bydlí dvě noty půlové. Více notiček v jednom pokojíčku mají noty čtvrt'ové. Každá z nich je na jednu dobu. Uhádnete, kolik jich bude v celém taktu?



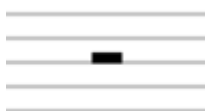
Ano, v celém taktu bydlí čtyři čtvrt'ové notičky, ale už se tam docela mačkají.

Nejvíce notiček v jednom taktu mají noty osminové. Jedna osminová nota je na půl doby, takže na jednu dobu potřebujeme dvě notičky. To znamená, že na čtyři doby potřebujeme osm notiček. Podívejte se děti, jak je pokojíček zaplněný.



Ještě Vám musím představit dvě pomlky. Pomlky jsou nejhodnější nájemníci, které mám, protože jsou pořád potichu a vůbec neruší okolí. To znamená, že pokud je v notách budeme mít, můžeme odpočívat od hraní.

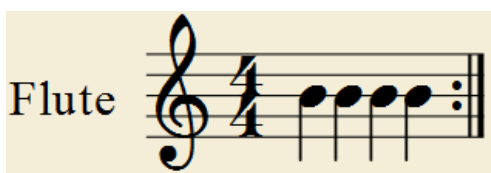
Tato pomlka se jmenuje půlová. Je dlouhá na dvě doby a bydlí na třetí lince.



Pomlka čtvrt'ová je na jednu dobu – jedno tlesknutí a bydlí v patrovém apartmánu, proto se může takhle roztahovat.



Abych na něco nezapomněl, tak na konci pokojíčku může bydlet repetice. Repetice něco opakuje, může opakovat celou písničku nebo jen její část.



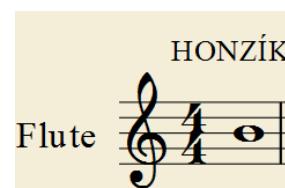
V mém domečku se také může ukázat legato neboli vázaně. A to znamená, že naťukneme jazyčkem jen první tón a bez naťukávání perliček musíme vydržet až po konec obloučku.



Děti, moc Vám děkuji, že jste se mnou nahlédly do mého domečku. Nezapomeňte, že každý pokojíček je oddělen taktovou čarou a ještě si to všechno pořádně zopakujte, ať si to správně zapamatujete.

5. lekce

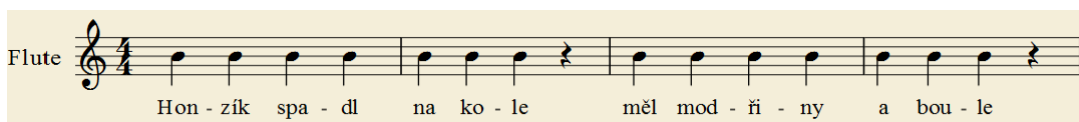
Seznámení s kamarádem Honzíkem (tón h₁)



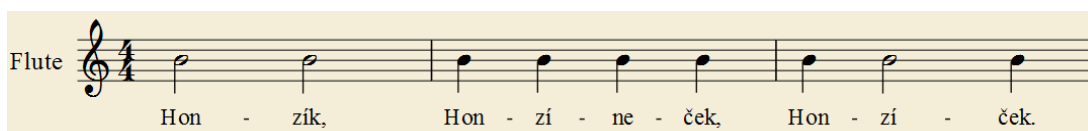
Ahoj děti, jmenuji se Honzík a bydlím na třetí lince. Pokud mě chcete správně zahrát, potřebujete k tomu šikvné prstíčky. Připravíte si levou ruku a uděláte takový zobáček. Tímto zobáčkem přikryjete první horní díрку z obou stran flétničky. Představte si, že jsou vaše prstíčky jako peřinky, které přikrývají dírky. Takže je přikrýváme jemně, ale zároveň nám nesmí okolo proudit žádný vzduch. Přiložíme si flétnu na spodní ret a jen něžně dáme horní ret přes flétnu a nadechneme se do bříška. Pravou rukou držíme flétnu za nožku. Nyní můžeme do flétničky fouknout, ale nezapomeňte, že musíte natukávat perličky a používat u toho i jazýček.

Tak a už umíme první notičku, tak si jí pořádně prozkoušíme na jedné písničce.

S dětmi si můžeme písničku nejprve vytleskat a až potom zahrát.

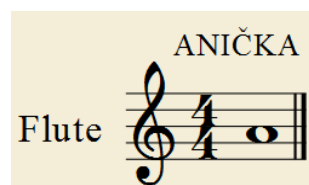
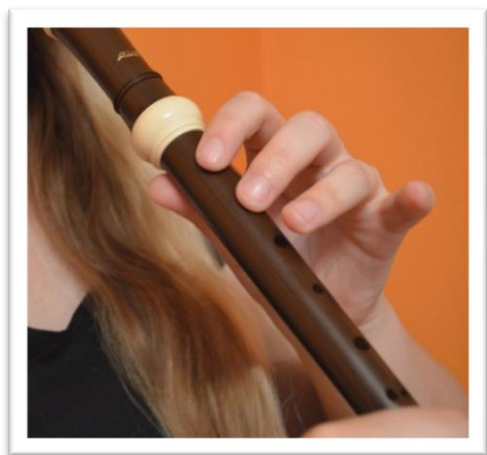


Poté si můžeme procvičit různé délky not na jméně Honza, aby si děti upevnily, že nota h₁ je na třetí lince.



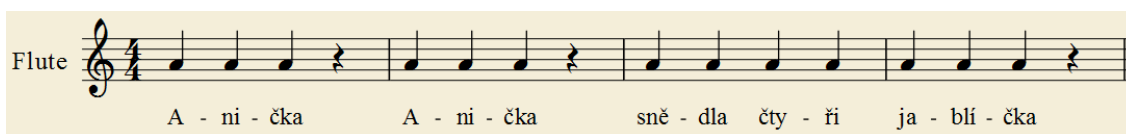
6. Lekce

Anička – a₁

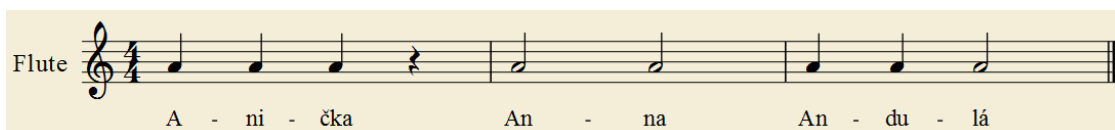


Ahoj děti, já jsem notička a₁ a jmenuji se Anička. Bydlím v pokojíčku ve druhé mezeře. Můj kamarád Honzík, kterého už umíte zahrát, bydlí hned nade mnou. Zahrajete mě tak, že k Honzíkovi přidáte prostředníček na díрку pod ním. Připravíte si jazýček a do flétničky fouknete. A Anička je na světě.

A teď se naučíme písničku o Aničce.




Abychom si v hlavičce upevnily i notičku a₁, tak si zahrajeme různé obměny jména Anička.



Teď, když už umíme dvě notičky, tak spolu můžou jít na procházku. Ale Honzík Aničku

pěkně zlobí.

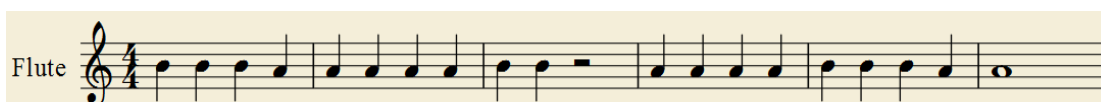
Flute



Hon - zí - čku Hon - zí - čku ne - zlob na - ší A - ni - čku

A potom si Anička a Honzík šli zaběhat. Uhodnete, kdo byl první v cíli? A poznáte, kdy Honzík spadl a na jak dlouho?

Flute



Písnička Foukej, foukej, větříčku:

Flute



Fou-kej, fou-kej, vě-tří - čku, shoď mi jed-nu hruš-tí - čku. Shoď mi

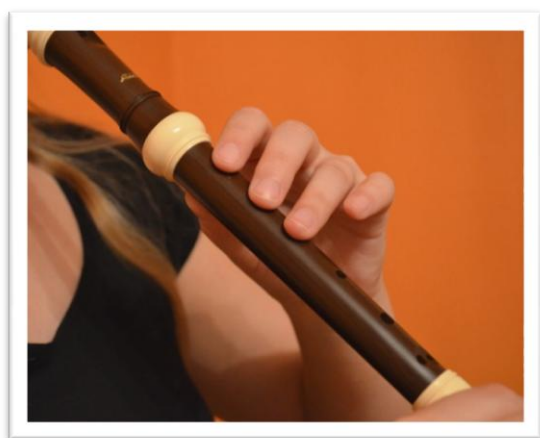
Fl. ¹⁰



jed - nu ne - bo dvě, bu - dou dob - ré o - bě dvě.

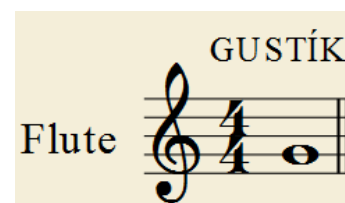
7. lekce

Gustík – g₁



GUSTÍK

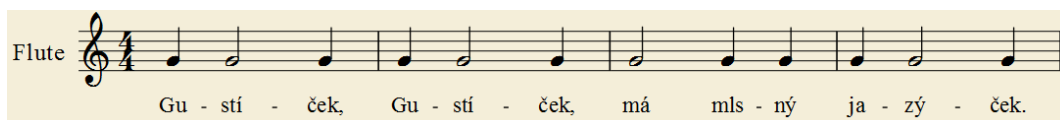
Flute



Milé děti, mé jméno je Gustík. Můžete mi ale říkat nota g₁. To je jen na Vás. Bydlím

v pokojíčku pod kamarádkou Aničkou na druhé lince. Zahrajete mě jednoduše, na flétně přidáte prsteníček levé ruky a zakryjete jím díрку pod Aničkou. Nezapomeňte, že musíte pokládat bříška prstíčků jako peřinky a nesvírat flétnu pevně.

Naučíme se krátkou písničku o Gustíkovi.



Flute

Gu - stí - ček, Gu - stí - ček, má mls - ný ja - zý - ček.

The image shows a musical staff for a flute in 4/4 time. The melody consists of a sequence of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The lyrics are written below the staff.

Tak děti a už umíme tři kamarády z houslového domečku. Honzíka, Aničku a Gustíka. Tak teď si zkusíme zahrát všechny tři notičky v jedné písničce.

Žába skáče po blátě:



Flute

Žá - ba ská - če po blá - tě, kou - pí - me jí na ga - tě. Na ja - ký, na ja - ký?

Fl.

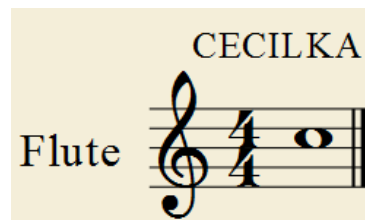
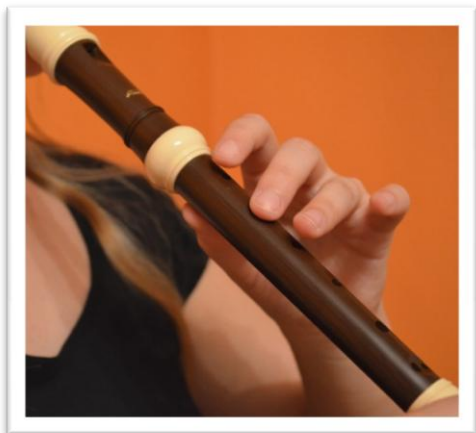
Na ze - le - ný stra - ka - tý.

The image shows two musical staves for a flute. The first staff is in 2/4 time and contains the melody for the first part of the song. The second staff is in 2/4 time and contains the melody for the second part of the song. The lyrics are written below the staves.

Na těchto třech tónech se dají deklamovat různé říkanky a básničky. Než přejdeme na tón c₂, měli bychom si být jisti, že děti tyto tři tóny zvládají. Proto je potřeba opakovat je na různých písničkách, básničkách a říkankách. Popřípadě vyhlásit nějakou soutěž na poznávání notiček. Pokud děti správně motivujeme, odměnou jim může být písnička navíc.

8. lekce

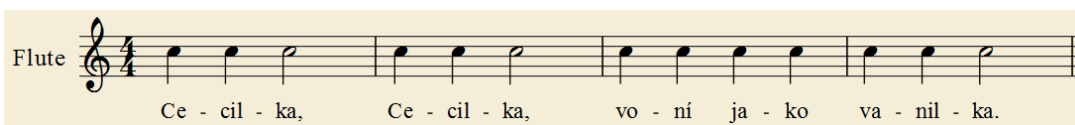
Cecilka – c₂



Ahoj děti, mé jméno je Cecilie, ale všichni mi říkají Cecilka. Můj pokojíček se nachází hned nad Honzíkem ve třetí mezeře. Mám mnoho kamarádů, zatím z nich znáte Honzíka, Aničku a Gustíka.

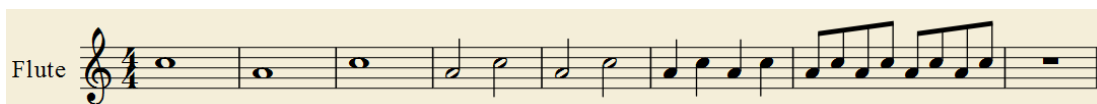
Děti, Cecilka má dneska chuť si s nimi hrát, ale prvně se musíme naučit, jak se na flétnu hraje. Paleček levé ruky dáme na své místo (na zadní dírku) k němu přidáme prostředníček, který umístíme na druhou dírku ze shora. Krásně natukneme perličku a máme tady krásný tón c₂, nebo-li Cecilku.

Teď se naučíme o Cecilce krátkou písničku.

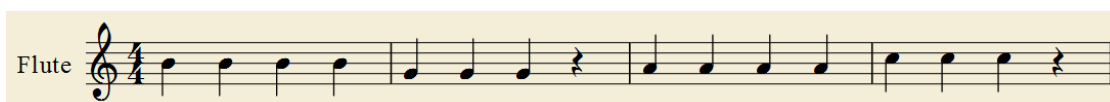


Můžeme dětem hodinu zpříjemnit. Děti v předškolním věku zřídka kdy vědí, jak vypadá nebo jak voní vanilka. Můžeme vzít do hodiny vanilkový lusk nebo vanilkový cukr, abychom hodinu zpříjemnili a zároveň zařadily do rozvoje další smysl - čich.

Cecilka si také zaházela s míčem s kamarádkou Aničkou. Nejprve si házely z velké dálky, postupně se ale k sobě přibližovaly a házely si rychleji. Nakonec Anička míč nechtyla a tím hra skončila.



Když je házení s míčem přestalo bavit, šly za kamarády Honzíkem a Gustíkem skákat panáka, poznáte, kdo hru popletl? Každý musel skočit čtyřikrát.



Ano, popletl to Gustík a Cecilka, protože skočili jen třikrát.

Musíme se ještě naučit nějakou krásnou písničku. Když jsme si teď zaházeli s míčem a pak zaskákali panáka, tak se naučíme písničku o jedné ovečce, která běžela. Znáte písničku Běžela ovečka? Prvně se jí naučíme zpívat a potom se jí naučíme hrát.

Flute

1. Bě-že - la o - več - ka ho - re do ko - peč - ka a za ní be - rá - nek
 2. Ne ža - luj, be - rán - ku, na svo - ju ga - lan - ku, o - na tí u - vi - je

Fl.

7
 ža - lo - vat na zá - mek.
 vě - nec zma - ri - ján - ku.

Dále si do repertoáru můžeme zařadit písničku: Lítal si vlaštověnka.

To je zlaté posvícení:

Flute

To je zla-té po-sví - ce-ní, to je zla-tá ne-dě - le. Má-me ma-so a zas

Fl. ¹²

ma - so, kto mu kou - sek pe - če - ně.

A mnoho dalších písniček: Když jsem husy pásala, Jaro je tu, Maličká su. Všechny písničky lze doplnit tleskáním, pleskáním, zpěvem a pohybem.

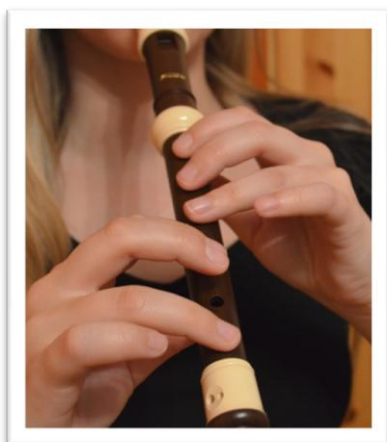
A teď si společně všichni zaházíme s míčem. Ten, kdo zrovna nebude hrát, tak bude sledovat, komu všemu spadl míč, nebo u koho byl míč moc dlouho, protože se nemohl rozhodnout, jakému kamarádovi ho pošle.

Flute

Fl. ¹⁰

10. lekce

Fanyinka – f₁



FANYNKA

Flute

Ahoj děti, znáte Kouzelnou školku? Jsem nota f_1 , ale říkají mi Fanyňka, stejně jako té holčičce z Kouzelné školky, tam je František a Fanyňka. Já už jsem notička, ke které potřebujete při hraní obě ruce. Levou horní ručičkou zahrajete g_1 – a pravou přidáte takovou muzikantskou vidličku. Z pravé ruky budeme potřebovat paleček, který bude stejně jako na druhé ruce ze zadu flétny. A ukazováček a prsteníček dáme na dírky jako vidličku. Nadechneme se a začneme naťukávat perličky. A už je tady krásný tón Fanyňka.

Flute

Fa - nyn - ka, Fa - nyn - ka, je do - brá hos - po - dyň - ka.

Fanyňka si chtěla zaházet s Aničkou, uhádneš, kdo se snažil také chytit míč a dokonce se mu to i povedlo?

Flute

Když jsme si tak pěkně zaházely, tak si teď zkusíme zahrát nějakou písničku.

Dáme dětem na výběr (Už je to uděláno, Běží liška k Táboru, Když jsem husy pásala nebo Cib, cib, cibulenu). Můžeme si je s dětmi předtím zazpívat, vytleskat nebo jinak ozvláštnit hodinu.

Když jsem husy pásala a zároveň melodie Běží liška k Táboru:

Flute

Když jsem hu - sy pá - sa - la, zi - mou jsem se trá - sa - la. Teď už hu - sy

Fl.

ne - pa - su, zi - mou už se ne - trá - su.

Motivační lekce:

Tato lekce se s dětmi probíhala od 3. 10. 2014 – 23. 1. 2015 jednalo se o motivační hru „notičky“. Každému dítěti z experimentální skupiny jsem dala obyčejný list z notového sešitu. A vyhlásila soutěž. Nebyla to soutěž v pravém slova smyslu. Jednalo se o to, aby se děti na probranou látku podívaly doma s rodiči.

Na začátku každé hodiny jsme si procvičovali pojmy z hudební nauky. Dohromady jsem měla na každou hodinu připraveno šest otázek. Za každé dvě správné otázky dítě dostalo do notového listu jednu notičku, kterou už umělo – jednalo se o různou délku not a pomlk. Doma si to měly přehrávat, aby mi to mohly zahrát na poslední hodině 30. 1. 2015. Samozřejmě jsem se snažila, aby děti měly skoro stejně notiček. Naštěstí děti spolupracovaly a už se moc těšily na to, až po dechovém cvičení bude notičková soutěž.

Jak jsem již psala výše, tento metodický plán je brán jako průprava dětí předškolního věku ve hře na zobcovou sopránovou flétnu. Je potřeba doplnění říkadél a básniček, které se dají deklamovat a také písniček, které jsou vhodné pro děti předškolního věku. Učitel by měl vybírat repertoár přímo pro konkrétní dítě.

9 Metodické závěry do praxe

V praxi jsem si ověřila, že pokud děti předškolního věku v období pěti až šesti let vedeme ke hře na zobcovou sopránovou flétnu prostřednictvím příběhů o jednotlivých notách a zároveň je motivujeme k tomu, aby byly zvědavé a samy chtěly zjišťovat nové věci a informace, tak jsou více soustředěné a hra na flétnu je baví. V experimentální skupině jsem měla tři děti na dobu 45 minut. Mým cílem bylo zapojení všech třech dětí do procesu a udržet je soustředěné. Proto jsem vymýšlela program, který se týkal hrané věci, např. když si notičky „házely“ s míčem, tak které míč spadl. Děti tyto úkoly velmi bavily a motivovaly. Proto jsem na každou hodinu vymýšlela něco podobného. Vzhledem k těmto úkolům se formou hry naučily důležité hudební pojmy již na konci října.

Tři děti ve výuce na ZUŠ je myslím maximum, co je učitelka schopna zvládnout, aby se věnovala všem stejně. Ve hře na flétnu se mi nejvíce osvědčil pojem „naťukáváme perličky“, děti si ho velmi oblíbily a pohyb jazykem jako „naťukávání perliček“ byl pro ně přirozenější než hraní „dú“ nebo „dýd“.

Snažila jsem se děti vést ke spolupráci. Každou hodinu jsem jim zahrála nějakou písničku, a ony měly za úkol se domluvit na jedné písničce a všichni s ní museli souhlasit. Ze začátku se nemohly domluvit, tak jsem jim řekla, že pokud se nedomluví, tak písničku žádnou hrát nebudu. Pro dětský egocentrismus to byl hodně odvážný krok, ale na začátku října se vše spravilo. Učitel však musí dávat pozor, aby nápady nedával jen jeden a ostatní děti s ním souhlasily. Pro lepší přehled by se děti měly střídát ve vybírání písniček.

V úvodu každé hodiny flétny jsou pro děti velmi důležitá dechová cvičení. Nejoblíbenější bylo na hada – syčení. Soutěživost je vrozená vlastnost (Koťátková, 2005, s. 42) a děti se navzájem chtěly předhánět, kdo vydrží nejdéle. Některé děti cvičily i doma s rodiči a jejich výdrž se během měsíce září – říjen zlepšila o 10 sekund. Pro kapacitu plic a možnost v budoucnu hrát například na hoboj, či jiný dechově náročný nástroj jsou tato cvičení velmi důležitá.

Než se děti naučily noty, měly velkou potřebu vlastní realizace. Občas měly potřebu mi zahrát něco co „vymyslely“. Hrály na všechny otvory na flétně a moc je to bavilo.

Cílem hry na zobcovou sopránovou flétnu u předškolních dětí není učit je něco, co je

nebaví nebo nezajímá. Učitel je tam proto, aby prohloubil zájem dítěte o daný nástroj, a to se mi doufám povedlo.

Závěr

Má bakalářská práce má dvě části. V teoretické části jsem představila hudební schopnosti a dovednosti a zároveň mi pomohla se zorientovat v metodických příručkách a učebnicích, které jsou určené pro hru na zobcovou sopránovou flétnu pro začátečníky nebo děti v předškolním věku, které jsem následně zhodnotila. Také jsem se zabývala hudebním talentem a nadáním. V rámci této části jsem zhodnotila RVP pro ZUŠ s bývalými osnovami.

V praktické části jsem navrhla metodiku hry na zobcovou sopránovou flétnu s názvem „Hrajeme na flétničku“, které je určena pro děti předškolního věku, které se dostanou do základní umělecké školy. Z uvedeného výzkumu vyplývá, že hra na tento nástroj děti baví, pokud se pod každou notou a pomlkou skrývá nějaký příběh. Pro příklad uvedu notu g_1 – Gustíka, který bydlí v domečku u houslového klíče na druhé lince.

Díky praxi v mateřských školách jsem si všimla, že si děti při volné hře rády hrají na rodinu. Mimo jiné je zajímá, kde kdo bydlí. Nestačí jim, že někdo bydlí v panelovém domě, ale potřebují vědět, že bydlí ve druhém patře v prostředních dveřích. Pak již svoji fantazii dokážou dál rozvíjet.

Myslím si, že učebnic a metodických příruček pro děti v předškolním věku je poměrně mnoho, ale většinu těchto učebnic navrhovali pedagogové, kteří s předškolními dětmi nepříjdou denně do styku.

Protože je mnoho dětí v předškolním věku, které se do ZUŠ nedostalo a zároveň není v mém bydlišti žádná školka, která by kroužek flétny nabízela, tak bych velmi ráda tento kroužek vedla. Další rok by děti měly mnohem lehčí se dostat do ZUŠ. A já bych mohla svoji metodiku zdokonalovat a rozšiřovat.

Seznam použitých informačních zdrojů

ALLEN, K a Lynn R MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let.* Vyd. 1. Praha: Portál, c2002, 187 s. ISBN 80-7178-614-4.

BOŘEK, Lubor, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání.* Vyd. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2010, 63 s. ISBN: 978-80-87000-37-3.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu.* Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

KODEJŠKA, Miloš a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební výchova dětí předškolního věku.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, 87 s. ISBN 80-7066-035-x.

KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2002, 76 s. ISBN 80-7290-080-3.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi: význam hry, role pedagoga, cíl hry, soubor her.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 184 s. ISBN 80-247-0852-3.

KVAPIL, Jan a Eva KVAPILOVÁ. *Flautoškola 1: Metodický sešit pro učitele.* Praha a Bratislava: WinGra s.r.o., 2003. 63 s. ISMN M-706526-02-7.

KVAPIL, Jan a Eva KVAPILOVÁ. *Flautoškola 1: Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu.* Praha a Bratislava: WinGra s.r.o., 2003. 78 s. ISMN M-706526-02-7.

KYSILKOVÁ, Jitka. *Notičky pro čtyři prstíčky I.* 1.vydání.Brno: Nakladatelství Lynx, 2007,12 s. ISBN 80-86787-18-4.

KYSILKOVÁ, Jitka. *Notičky pro všechny prstíčky.* 1.vydání.Brno: Nakladatelství Lynx, 2008,18 s. ISBN 978-80-86787-25-1.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie.* 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ. *Psychologie pro učitelky mateřské školy.* Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2010, 247 s. ISBN 978-80-7367-627-8.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1995, 132 s. ISBN 80-7184-132-3.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 286 s. ISBN 80-7178-923-2.

Sbírka zákonů: Česká republika. *Sbírka zákonů*. Praha: Tiskárna ministerstva vnitra, p.o., 2015, s.512. ISSN 1211-1244.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Vyd. 2., přeprac. a rozš., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2013, 406 s. ISBN 978-80-246-2060-2.

SEDLÁK, František. *Úvod do psychologie hudby*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 140 s

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

VAN HAUWE, Pierre. *HUDEBNÍ ŠKOLKA 1: Učíme se společně hrát na zobcovou flétnu*. Praha: EDITIO SIMIAE LUDENTES, 1994, 28 s. ISBN 80-901080-4-0.

VÁŇOVÁ, Hana a Jiří SKOPAL. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. 2., aktualiz. vyd. V Praze: Karolinum, 2007, 198 s. ISBN 978-80-246-1367-3.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ. *Učební osnovy hry na dechové a bicí nástroje pro přípravné studium a I. stupeň základního studia na lidových školách umění – Hudební obor*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 92 s.

ŽILKA, Václav. *Veselé pískání – zdravé dýchání*. Praha: Panton, 1988. 52 s.

Obrázky a říkanky z internetových zdrojů

Houslový klíč. *Hudba* [online]. 2011 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: [http://hudebniteorie.webnode.cz/hudebni-pojmy/klice-/](http://hudebniteorie.webnode.cz/hudebni-pojmy/klice/)

Legato. *Wikimedia* [online]. 2014 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/43/Music-legato.png>

Nota. *Výukové materiály* [online]. 2015 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://www.vyukovematerialy.cz/hudba/rocnik6/foto/noty/nota.jpg>

O flétně. *Mateřská škola Robátko* [online]. 2013 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://www.mcrobatko.cz/cs/1484-fletnicka>

O hudební terminologii. *Petkatom* [online]. 2012 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: http://petkatom.eu/hudba/hudebni_theorie/z%C3%A1kladni_hudebni_terminologie

Omalovánky. *Kreativní online magazín* [online]. 2013 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://www.i-creative.cz/author/terezka/page/86/>

O postoji a držení flétny. *Pan učitel* [online]. 2010 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://www.panucitel.cz/fletna/postoj-a-drzeni-fletny/>

O předškolních dětech. *Předškoláci* [online]. 2015 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://www.predskolaci.cz/znacky-pro-deti-do-skolky/11927>

O zobcové flétně. *Mateřská škola Smetanova* [online]. 2015 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://www.mssmetanova.estranky.cz/clanky/hra-na-zobcovou-fletnu.html>

O zobcových flétnách. *Zobcové flétny* [online]. 2015 [cit. 2015-06-21]. Dostupné z: <http://flauto-dolce.wz.cz/druhy.htm>